

İstanbul'un Ticaretgâhına Düşen Ateş: Keresteciler Yangını (9 Eylül 1927)

The Spark that Fell on the Commercial Quarters of Istanbul: Keresteciler Fire (September 9, 1927)

Melek ÖKSÜZ*

Öz

İstanbul, Osmanlı döneminden itibaren yangın felaketleriyle toplumsal/tarihsel hafızada yer etmiş bir şehirdir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde itfaiye teşkilatının modernleştirilmesi ve alınan tedbirlerin artırılmasına rağmen yangınlar yine bu şehrin yakasını bırakmamıştır. Bu yangınlardan biri de 9 Eylül 1927 tarihli Keresteciler yangınıdır. Öncüllerinden farklı olarak bu yangın yerleşim yerinde değil, İstanbul'un önemli bir ticaret merkezinde gerçekleşmiştir. Keresteciler yangını İstanbul'un ekonomik hayatını etkilemesinin yanı sıra itfaiye teşkilatı, su sorunu, sigortalama ve şehir planlaması gibi konuları tekrar gündeme getirmesi bakımından da dikkat çekicidir.

Bu çalışmada İstanbul'un işlek bir ticaret merkezi olan Keresteciler Çarşısındaki yangının ayrıntıları dönemin gazetelerinden Cumhuriyet, Milliyet, Akşam ve Son Saat'e dayanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yangın, Keresteciler, İstanbul basını, İtfaiye, Ahşap yapılaşma

Abstract

Istanbul was a city that held a place in social/historical memory with fire disasters dating back to the Ottoman period. In the Republican era, despite the modernization of the fire department and the increased precautions taken, fires continued to haunt the city. One of these disastrous fires was the Keresteciler (Lumbermen) Fire of 9 September 1927. Unlike its predecessors, this fire did not occur in a residential area but in an important commercial center of Istanbul. The Keresteciler fire is notable not only for its impact on the economic life of the city but also for bringing issues such as the fire department, water problems, insurance, and urban planning back onto the agenda.

This study reveals the details of the fire that occurred in one of the busiest commercial centers of İstanbul, Keresteciler Bazaar in 1927 based on the news appeared in the daily newspapers Cumhuriyet, Milliyet, Akşam and Son Saat.

Key Words: Fire, Keresteciler, İstanbul press, Fire Brigade, Wooden construction

Giriş

Osmanlı döneminden itibaren İstanbul'un karşılaştığı en önemli felaketlerden biri şüphesiz yangınlardır. Isınma, aydınlatma ve yemek pişirme aletlerinin kullanımındaki dikkatsizlik, kundaklama, yıldırım düşmesi, baca kurumlarının tutuşması gibi sebeplerden çıkan yangınlar rüzgârın etkisi, ahşap yapılaşma, binaların birbirine yakın olması, itfaiye teşkilatının söndürmede yetersiz kalışı

Makale Geliş Tarihi: 07.08.2025. Makale Kabul Tarihi: 23.10.2025.

Araştırma Makalesi / Künye: ÖKSÜZ, Melek. "İstanbul'un Ticaretgâhına Düşen Ateş: Keresteciler Yangını (9 Eylül 1927)". Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), 19/37, (Aralık 2025): s. 135-164. <https://doi.org/10.19060/gav.1838052>

Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, E-mail: moksuz@ktu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0307-7076

Gazi

Akademik
Bakış

135

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

gibi etkenlerden dolayı kısa sürede etrafa yayılmaktaydı.¹ Dolayısıyla bir kıvılcım İstanbul'u adeta baştanbaşa yakarak felakete büyük bir boyut kazandırabilmekteydi.

Osmanlı yönetimi elbette ki, ondan önceki Bizans, yangınlarla mücadele etmek için uğraşmış ve çeşitli tedbirler almıştır. 18. yüzyıla kadar yangın söndürme işinden genellikle Yeniçeriler sorumluydu ve bunun için balta, kanca, su kovası gibi aletler kullanılmaktaydı.² Ayrıca yayınlanan emirlerde, ev ve dükkânlarda fiçılarla su ve merdiven bulundurulması istenirken yangın havuzlarının inşası gibi çeşitli tedbirlere de başvurulmuştur.³ Yangınlarla mücadele kurumsal manada 18. yüzyılda Tulumbacı Ocağının kurulmasıyla başlamıştır. Tulumba, teknik açıdan yangınlara müdahaleye yeni bir boyut getirirken itfaiye teşkilatının da temelini oluşturmuştur.⁴ Ancak ilerleyen dönemlerde yangınları söndürmede yetersiz kalması⁵ ve 1826 yılında Yeniçeri Ocağının kaldırılmasıyla Tulumbacı Ocağı da kapatılmıştır. Bundan sonraki süreçte, yarı askerî nitelikteki “yangıncı taburu” ve gönüllü gençlerin oluşturduğu “mahalle tulumbacıları” yangın söndürmede rol almıştır.⁶ Sultan Abdülaziz döneminde modern bir itfaiye teşkilatının kurulması için Macaristan’dan Kont Szechenyi ülkeye davet edilmiş ve 1874 yılında askerî itfaiye teşkilatı oluşturulmuştur.⁷ Öte yandan yangınlarla mücadelede binalar arasına yangın duvarlarının inşası, ahşap yapılaşma yerine kargir binaların teşvik edilmesi ve yeni nizamnamelerin çık-

- 1 Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyye*, C. II, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995, s.1077; Kenan Yıldız, “1660 İstanbul Yangınının Sosyo-Ekonomik Tahlili”, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2012, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.4-5.
- 2 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları*, C.I, TTK Basımevi, Ankara 1984, s.82.
- 3 Mustafa Cezar, *Osmanlı Başkenti İstanbul*, EKA Yayınları, İstanbul 2002, s.356; Mustafa Cezar, “Osmanlı Devrinde İstanbul’da Yangınlar ve Tabii Âfetler”, *İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi ve İncelemeleri*, I, 1963, s.366.
- 4 Kenan Yıldız, “Yeni Belgeler Işığında Tulumbacıbaşı Gerçek Davud Ağa ve Tulumbacı Şeritçileri Esnafı”, *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe-İsmail E. Erünsal’a Armağan*, (haz. Hatice Aynur-Bilgin Aydın- Mustafa Birol Ülker), C.I, Ülke Kitapları, İstanbul 2014, s.557-586; Uğur Göktaş, “Tulumbacılık”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.VII, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul 1994, s.301-302.
- 5 Erkan Tural, “Türkiye, Hollanda, İngiltere ve Amerika’da Modern İtfaiye Teşkilatının Kuruluşu ve Harik (Yangın) Nizamnameleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, XIII/1, 2004, s.71; Kemalettin Kuzucu, “Yangın Tulumbasının İcadı ve Türk İtfaiyesinin İlk Yüzyılı”, *Lale Devri’nde Osmanlı Devleti ve Nevşehir*, (edt. İlyas Gökhan-Hüseyin Saraç-Gökçe Özcan), Kömen Yayınları, Konya 2018, s.327-353.
- 6 Kemalettin Kuzucu, *Bâbîâlf Yangınları ve Sosyo-Ekonomik Etkileri*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.132-134; Göktaş, “Tulumbacılık”, s.302-303; Hüseyin Özgür ve Sedat Azaklı, “Osmanlı’da Yangınlar ve İtfaiye Hizmetleri”, *GÜİBF Dergisi*, III/1, 2001, s.156; Tural, “Modern İtfaiye Teşkilatının Kuruluşu”, s.72.
- 7 Kemalettin Kuzucu, “Szechenyi Paşa ve Osmanlı İtfaiyesinin Modernleştirilmesi (1874-1922)”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, Sayı:14, Bahar 2006, s. 31-52.

rilması gibi tedbirlere başvurulmuştur. Ayrıca sigortalama sisteminin hayata geçirilmesiyle yangınların maddi zararları da karşılanmaya çalışılmıştır.⁸ Bu dönemde de su sorunu yangınlarla mücadelede önemini korumaktaydı. Nitekim ilk dönemlerden itibaren vakıflar tarafından yürütülen su hizmetlerinin imtiyazı 1874 yılında yabancı bir şirkete verilmişti. Terkos gölünden getirilen su, fakir halka bedava dağıtılırken mahallelerde çeşme ve yangın muslukları yapılmıştır. Ancak İstanbul'un bitmek bilmeyen yangınları bir süre sonra şirketin su temininde aksaklık yaşamasına neden oldu. Bu durum II. Abdülhamid döneminde yangınların söndürülememesinde şirketin suçlanmasına da sebebiyet vermiştir.⁹ Yangınların etkilediği diğer bir alan ise kent planlamasıydı. Osmanlı idaresinde kent planlama pratiğinin oluşma nedenlerinden biri de yangınları önlemek ve müdahaleyi kolaylaştıracak şekilde kent içi ulaşımı düzenlemektir. Bu doğrultuda 19. yüzyılda imar planlama çalışmaları yapılmış ve çeşitli nizamnameler çıkartılmıştır.¹⁰

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde yangınlarla mücadele çağın koşullarına uygun olarak sürdürülmeye çalışılmıştır. Bu dönemde yangın söndürme görevi askerî değil beledi bir hizmet olarak görülmüş ve 25 Eylül 1923 tarihinden itibaren itfaiye hizmetleri belediyelere devredilerek bugünkü modern itfaiye teşkilatının temelleri atılmıştır.¹¹ Ancak alınan tedbirlere rağmen İstanbul, Cumhuriyet döneminde de çok sayıda yangınla yüzleşmiştir.¹² Bu dönemde meydana gelen yangınlardan biri de 9 Eylül 1927 tarihinde Küçükpazar Ayazma kapısında çıkıp Keresteciler Çarşısına ulaşarak burayı tamamen kül eden “Keresteciler Yangını”dır.¹³

- 8 Hanifi Kaya, “Türkiye’de Yangınlar(1923-1960)”, *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi(UTAD)*, Sayı:1, Haziran 2018, s. 31-32.
- 9 Özgür ve Azaklı, a.g.m., s.161.
- 10 İlhan Tekeli, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kentsel Dönüşüm”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C.4, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.886. Osmanlı dönemindeki yangınlara örnek olarak bkz. Tuğba Belenli, “Yabancı Kaynaklara Göre Büyük İzmir Yangını ve Sorumluları”, *Gazi Akademik Bakış*, C: 18, Sayı: 35, Kış 2024, s. 161-180; Abdurrahman Fahimi Aydın, “19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Malatya’da Yaşanan Afetler, Sosyal, Ekonomik Krizler ve Yardım Faaliyetleri”, *Gazi Akademik Bakış*, C:16, Sayı: 31, Kış 2022, s.107-108.
- 11 Tank Özavcı, *İstanbul Yangınları 1923-1965*, Ekin Basımevi, İstanbul 1965, s.15; Kaya, a.g.m., s. 32.
- 12 Cumhuriyet dönemi yangınları için bkz. Özavcı, a.g.e., s.7-358; Handan Utaş, Cumhuriyet Dönemi İstanbul Yangınlarının Basına Yansıması(1923-1973), Marmara Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2019, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.10-135.
- 13 Özavcı, a.g.e., s.20. Basında yer alan haberlere göre, 1927 tarihli yangın Kerestecilerde çıkan üçüncü yangındır. İlki Sultan Abdülaziz döneminde gerçekleşmiş olup kısmi bir yangındır. II. Abdülhamid zamanında meydana gelen ikinci yangın ise daha büyüktü. Bu yangınların birisinde Süleymaniye Caminin minaresinin şerefesi, diğerinde ise Küçükpazar Çarşısı tamamen yanmıştır. Bkz. “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı:889, 10 Eylül 1927, s.2; “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.4. Keresteciler bölgesinde II. Abdülhamid döneminde gerçekleşen 2 Haziran 1891 tarihli yangın için bkz. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye*, .III, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995, s.1232.

Gazi

Akademik
Bakış

137

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Bu çalışmada, 1927 yılında meydana gelen Keresteciler yangını, İstanbul basınına göre ele alınacaktır. Bu kapsamda yangın ile ilgili olarak Cumhuriyet, Milliyet, Akşam ve Son Saat gazetelerine yansıyan haberler üzerinden Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul'un yangınla mücadelesi irdelenecektir. Ayrıca tartışmanın odağındaki itfaiye teşkilatının yangınlara müdahalesi, su meselesi, sigortalama ve şehir planlamasının önemi de ortaya konulacaktır.

Yangının Çıkışı ve Yayıldığı Bölgeler

9 Eylül 1927 tarihinde sabaha doğru gerçekleşen Kerestecilerdeki yangın ile ilgili haberler ertesi günden itibaren gazetelerde yer bulmuştur. Cumhuriyet gazetesinin 10 Eylül tarihli sayısında yangın “*Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket*” başlığıyla duyurulmuştu.¹⁴ Aynı tarihli Milliyet’te ise “*Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrdu*” başlığı yer almıştı.¹⁵ Her iki gazetenin bu şekilde başlık atmasının nedeni, üzerinden sadece iki hafta geçen ve çok sayıda can ve mal kaybıyla neticelenen Üsküdar yangınının¹⁶ şokunu atlatamayan İstanbul halkının yeni bir afetle karşı karşıya kalmış olmasıydı. Dolayısıyla 10 Eylül’den itibaren gazetelerde Keresteciler yangını ile ilgili haberler ilk sayfadan verilme-ye başlanmıştır.

Gazetelerde yangının çıkış saati, sabaha doğru üç buçuk olarak verilmişti.¹⁷ Nerede başladığı konusunda ise bir takım rivayetler vardı. Polis raporuna dayanılarak verilen bilgilere göre; yangının sebze halinde 17 numaralı sebzeçi Aleksî’nin dükkânından çıktığı ifade edilmekteydi.¹⁸ Nitekim yangın esnasında orada bulunanlardan bazıları alevleri ilk önce bu dükkânın üst katında gördüklerini ileri sürmüşlerdi.¹⁹ Diğer bir rivayet ise Aleksî’nin dükkânının bitişiğinde

- 14 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı:1199, 10 Eylül 1927, s.1
- 15 “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.1.
- 16 Üsküdar yangını hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özavcı, a.g.e., s.20; Utaş, a.g.t.,s.16-21. Hamit Pehlivanlı, “Üsküdar Valide-i Atik Yangını: 3 Ağustos 1927”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu VII, (2-4 Kasım 2012)*, (edt. Süleyman Faruk Göncüoğlu), C.I, İstanbul 2014, s.296-309.
- 17 Bu konuda Cumhuriyet gazetesinde yangının, saat iki buçuk civarında çıktığı ifade edilirken, Milliyet, Akşam ve Son Saat gazetelerindeki haberlerde, üç buçukta gerçekleştiği yazılıydı. Bkz. “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı:1199, 10 Eylül 1927, s.1; “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4; “İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi”, *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1; “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı:889, 10 Eylül 1927, s.1.
- 18 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı:1199, 10 Eylül 1927, s.3; “İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi”, *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1; “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.
- 19 “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrdu”, *Milliyet*, 10 Eylül 1927, Sayı: 566, s.4.

Gör

bulunan İranlı Seyyid Kerim'in²⁰ kahvehanesinden çıktığı ve orada esrar içilip geç vakitlere kadar oturulduğu şeklindeydi.²¹ Başka bir iddiaya göre de yangın, Aleksî'nin dükkânına bitişik olan kahvehanenin üzerindeki boş odadan çıkmıştı.²² Belirtildiğine göre burada İranlı Zülfikar ve ortağı Rıza ikamet ediyordu. Hatta Zülfikar'ın boynunda yangından dolayı bir yanık olduğu da ifade edilmekteydi. Rıza ve arkadaşı, uyandıklarında odayı ateşin kapladığını ve pence-reden atladıklarını söylemişler; ancak yangının nasıl çıktığı hakkında herhangi bir bilgi vermemişlerdi.²³

Olayın nasıl meydana geldiği hususunda daha farklı görüşler bulunmaktadır: Aleksî'nin dükkânında yakılan bir mumun küfelerin üzerindeki samanlara devrilmesi ile yangının çıktığı görüşünün²⁴ yanı sıra dikkatsizlikle atılan bir sigara izmaritinden kaynaklandığı da iddialar arasındadır. Diğer bir görüşe göre ise yangın, İranlı Seyyid Kerim Efendi'nin kahvehanesinin üst katındaki oda- da bir lambanın devrilmesiyle başlamıştı.²⁵ Zabıta, böylesi farklı bilgilerin ol- masından dolayı yangında bir kasıt olup olmadığı hakkında ayrıntılı inceleme başlatmıştı.²⁶ Bu amaçla Aleksî ve kahvehane sahibi Kerim Efendi ile bunların müstahdemi ve sebze halindeki dükkânların üstündeki bekâr odalarında kalan kişiler sorguya çekilmişlerdi. Aleksî, sorguda yangın gecesi evinde olduğunu; dükkânının üzerindeki odada Osman ve Mustafa isminde iki şahsın kaldığını söylemiştir.²⁷ Oysa diğer bir gazete haberinde dükkânda kalanların altı kişi ol- duğu ve yangın çıkar çıkmaz korku ile kaçdıkları ve onlardan haber alınamadığı yazılıydı.²⁸

Gazetelerde yangının çıkışı ile ilgili olarak görgü tanıklarının ifadeleri- ne de yer verilmiştir. Son Saat'in haberine göre; yangını ilk olarak mahalle- nin bekçileri Pütürgeli Demir, Mehmed Ali, Hüsrev ve Timur Ağa görüp haber vermişlerdi. Bekçilerin gazetecilere anlattıklarına göre; saat üç buçuğa doğru Keresteciler Caddesi'nde dolaşırken Aleksî'nin dükkânından alevler çıktığını görünce koşup söndürmek istemişler; ancak yaklaştıklarında bunun mümkün olmadığını anlayıp görevlilere haber vermişlerdi. Yine gazetede belirtildiği

- 20 Kerim ismi Akşam gazetesinde Kasım olarak verilmiştir. "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.
- 21 "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket", *Cumhuriyet*, Sayı:1199, 10 Eylül 1927, s.3.
- 22 "Son Dakika", *Akşam*, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, s.1.
- 23 "Yangın Tahkikati", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2.
- 24 "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.
- 25 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehri- mizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4; "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.
- 26 "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.
- 27 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.
- 28 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1.

Gaz.

Akademik
Bakış

139

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

üzere bekçilerden başka yangını ilk olarak Küçükpazar caddesindeki Bartınlı Ahmet Efendi'ye ait Anadolu Oteli'nde kalanlar görmüşlerdi. Bunlar da olayı şu şekilde aktardılar: *"Alevi tesadüfen gördük. Muayyen bir noktadan çıkıyordu. Kerestecilerden olduğunu anladık. Fakat ha sönüyordu sönecekti derken birden bire ziyadeleşti ve işte pek kısa bir müddet zarfında karşımıza kadar gelip dayandı."*²⁹ Milliyet'teki habere göre ise; sebze hali civarında nokta memuru olarak görev yapan polis Osman Efendi, Aleksi'nin dükkânından yoğun bir duman tabakasının yükselmekte olduğunu görünce yangın çıktığını anlamış ve derhal Küçükpazar Zabıta Karakoluna haber vermişti. Bu sırada sebze halinde küfelerin başında uyuklamakta olan Ahmet isimindeki bir bahçıvan da aynı şekilde yangını fark ederek zabıtaya bildirmişti. Ancak o da yangının ilk önce nereden başladığını anlayamadığını söylemiştir.³⁰ Böylece zabitanın yaptığı tahkikat neticesinde; yangının nasıl meydana geldiği anlaşılamadığı için olayın kazaen çıktığına ve bu konuda herhangi bir sorumlu bulunmadığına karar verilmiştir.³¹

İstanbul Şehremaneti tarafından yapılan inceleme neticesinde kerestecilerle sebze hali arasında çıktığı tespit edilen yangının³² kısa sürede genişleyerek Keresteciler Çarşısı'nı baştanbaşa yakıp geniş bir alana yayıldığı sonucuna varılmıştır. Milliyet'in, 10 Eylül tarihli ve *"Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrurdu"* başlıklı haberinde, gece saat üç buçukta başlayan yangının ertesi gün öğlene kadar devam ederek diğer sokaklara geçtiğinden bahsedilmekteydi.³³ İstanbul itfaiye grubu, yangın bölgesine geldiğinde adeta *"kudurmuş bir ateşle"* karşılaşmıştı. Nitekim İtfaiye Müdürü Vedii Bey yangının çok şiddetli olduğunu, ateşin kaldırım taşlarını bile çatlattığını söylemişti.³⁴ Son Saat gazetesinin haberinde ise yangın kinayeli olarak şu şekilde anlatılmaktaydı: *"Şimdi itfaiye yetişir, o meşhur makineleri ile etrafı suya boğar ve ateşi söndürür, dediler. Fakat aradan dakikalar, saatler geçti, ateş sönmedi, bilakis şiddetlendikçe şiddetlendi."* Yazıda yangının oldukça geniş bir alana zarar verdiği de belirtilmekteydi.³⁵ Akşam gazetesi ise yangını *"İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi"* başlığı ile sütunlarına taşımış ve sebze halinde başlayan yangının Arabacılar Sokağına oradan Büyük Keresteciler Caddesine, Karanlık Sokağına,

Gör

- 29 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1-2.
- 30 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.1.
- 31 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.
- 32 "Yangın Tahkikatı", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2.
- 33 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.1; "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, Cumartesi, s.1.
- 34 "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket", *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.1,3.
- 35 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1.

Çöplük İskelesine ve Ayazma Caddesine kadar yayıldığından bahsediyordu.³⁶ Cumhuriyet'te yer alan 10 Eylül tarihli ve "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket" başlıklı haberde ise yangının öğleden sonra saat bire kadar bütün şiddetiyle devam ederek İstanbul'un önemli bir ticaret merkezini baştanbaşa kül ettiği belirtilmekteydi. Bu haberde itfaiye ekipleri büyük bir gayret göstermesine rağmen yangının Keresteciler Çarşısından Arabacılar Sokağına geçmesine engel olunamadığına vurgu yapılmaktaydı.³⁷ Alevler, bu sokağın deniz tarafındaki dükkânlarını tamamen yakmış, hatta karşı taraftaki dükkânlardan bazılarını da tahrip etmişti. Arabacılar Sokağındaki Mumcu Hanına kadar ulaşan yangın bu hanın bir kısmına zarar verdikten sonra ancak söndürülebilmmişti. Diğer taraftan Keresteciler Sokağında şekerçi Kazım Efendi'nin apartmanı ile Küçükpazar'da bir şerbetçi dükkânına da sıçrayan alevlere hemen müdahale edilmişti. İtfaiye müdürü Vedii Bey, Küçükpazar hatta bütün Unkapanı, Süleymaniye, Bayezid'den Kumkapı'ya kadar geniş bir sahanın tehlikeye maruz kaldığını görerek yangın bölgesini itfaiye teşkilatıyla sarıp ateşin olduğu yerde kalmasını sağlamıştı.³⁸ Bu sayede büyük bir felaketin önüne geçilmiştir.³⁹

Yangına Müdahale

Gazetelerde yangın ile ilgili olarak öne çıkan konulardan biri de itfaiyenin yangına müdahalesi meselesiydi. Dolayısıyla İstanbul basınında bu husus ele alınmış ve tartışılmıştır. Burada sorulan temel soru şuydu: *Yangın itfaiyeye geç mi haber verildi yoksa itfaiye mi yangına geç müdahale etti?*

Son Saat'te verilen bilgilere göre, olay yerine ilk olarak İstanbul itfaiye kumandanı Süleyman Bey'in idaresinde İstanbul itfaiye grubu gelmiş, fakat yangın söndürülemeyince önce Beyoğlu ve Bakırköy grupları, daha sonra da Üsküdar itfaiyesi çağırılmıştır. Deniz itfaiyesi de kumandanları Ahmet ve İbrahim Beylerin idaresinde olay yerine yetişmişlerdi.⁴⁰ Kadıköy itfaiye grubu da dâhil olmak üzere söz konusu ekipler saat tam dörtte yangın sahasında hazır bulunmuşlar ve olağanüstü bir gayretle çalışarak; yedisi arazöz, ikisi motopomp, üçü kılavuz, dördü büyük pompa, biri deniz motoru olmak üzere on yedi makine ve birçok görevli ile yangını söndürmek için uğraşmışlardı.⁴¹ Unkapanı merkezi, yangını itfaiyeye haber verdikten sonra şiddetlendiğini görünce Polis Müdürlüğüne de bilgi vermişti. O esnada görevinin başında bulunan polis müdürü Şerif Bey, derhal Eminönü ve Bayezid merkezlerinden kuvvet gönder-

Gaz.

Akademik
Bakış

141

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

36 "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.

37 "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket", *Cumhuriyet*, Sayı:1199, 10 Eylül 1927, s.1-3.

38 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

39 Çünkü burası susuz bir bölge olmasının yanı sıra yollar dar, binalar sık ve ahşaptı. Özavcı, a.g.e., s. 21.

40 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.2.

41 "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket", *Cumhuriyet*, Sayı:1199, 10 Eylül 1927, s.1.

diği gibi bizzat kendisi de olay mahalline giderek polis ekiplerinin kumandasını üstlenerek yangının söndürülmesi için gayret sarf etmişti. Şerif Bey'den başka Unkapanı komiseri Zühtü, Eminönü baş komiseri Arif Hikmet, Tahtakale komiseri Ömer Zülfü Beyler de yangına müdahalede görev almışlardı.⁴²

Yangının hızla yayılmasında itfaiyenin bir ihmali olup olmadığı meselesi basında çokça tartışıldı. Son Saat gazetesinde yangının genişleme sebebi, itfaiyeye zamanında haber verilmemesi olarak gösterilmişti.⁴³ Oysa diğer gazetelerde olay farklı şekilde değerlendirilmekteydi. Milliyet gazetesinde belirtildiğine göre, itfaiyenin aralıklı bir halde ve geç gelmesi yüzünden yangını durdurmak mümkün olamamıştı.⁴⁴ Cumhuriyet gazetesinin *"Yangın Tahkikatı"* isimli haberinde ise depodaki suyun bitmesi ve yeterli miktarda hortumun olmaması nedeniyle alevlerin etrafa yayıldığı bilgisi yer almaktaydı.⁴⁵ Akşam gazetesinin *"Son Dakika"* başlıklı haberinde ise, yangının fark edilmesinden beş dakika sonra haber verildiği halde itfaiyenin elli dakika sonra ve tek bir otomobil ile geldiğinin altı çizilmekteydi.⁴⁶

İtfaiye müdürü Vedii Bey gazetecilere verdiği demeçte itfaiyenin yangına geç geldiği yönündeki iddiaları kesinlikle kabul etmediğini belirterek süreci şu şekilde izah etmiştir: *"Yangın gece dörde çeyrek kala Galata kulesi tarafından haber verilmiştir. Ateş iki buçuk, üçte çıktığına göre şüphesizdir ki itfaiye pek geç haberdar edilmiştir. Ben bu suretle Kadıköy'deki evimden Beyoğlu itfaiye grubunu da haberdar ederek harike yetişmesini bildirdim. Alelacele Üsküdar'a indim. Üsküdar'dan yangının çok şiddetli olduğunu anlayınca Deniz İtfaiye grubunu da meseleden haberdar ettim. Ve bundan sonra bir kayıkla Kabataş'a geçerek yangın mahalline geldim. Harik mahalline vasil olduğum zaman beş kereste deposunun yanmakta olduğunu gördüm."*⁴⁷ Şehremini Muhiddin Bey⁴⁸ de gazetecilere verdiği beyanatta, yangının itfaiyeye geç bildirilmesinden dolayı bir miktar gecikme yaşandığını kabul etmiştir. Devamında herhangi bir yangın durumunda itfaiyenin, haber verildikten sonra gündüzleri bir dakika, geceleri de bir buçuk dakika içinde garajdan çıktığını belirtmiştir. Muhiddin Bey ayrıca itfaiye santrallerinde yangının haber verildiği dakikanın kaydedilmesi dolayısıyla itfaiyenin geç kalmadığının santraldeki kayıttan da anlaşılabilceğini ifa-

Gör

- 42 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.2.
- 43 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.2.
- 44 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.4.
- 45 "Yangın Tahkikatı", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2.
- 46 "Son Dakika", *Akşam*, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, s.1.
- 47 "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket", *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.
- 48 Muhiddin (Üstündağ), 1926 yılında İstanbul Şehreminiği, 1928'de vekâleten İstanbul valiliği görevine getirilmiştir. 1930 yılında İstanbul Şehremaneti İstanbul Belediyesine dönüştürülünce hem Belediye başkanlığı hem de valilik görevini 1938 yılına kadar devam ettirmiştir. Bkz. Songül Güneş, *İstanbul'un Son Şehremini Muhittin Üstündağ*, İBB Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 2023, s. 49-77.

de etmiştir.⁴⁹ Şehremini muavini Hamid Bey de bu hususta Muhiddin Bey'in söyledikleriyle benzer bir açıklama yapmıştır.⁵⁰ Konu ile ilgili olarak İtfaiye müdürü Vedii Bey kısa bir süre içerisinde, Şehremanetine ayrıntılı bir rapor sunmuştur. Raporda özetle; yangının Fatih itfaiye grubuna geç haber verilmesine rağmen iki üç dakika içinde yangın mahalline varıldığı, ardından da diğer grupların ulaştığı bilgisi yer almaktaydı. Ayrıca bölgeye gelindiğinde dört beş binanın yanmış olduğu ve bu duruma kuru keresteyle duvardaki dört köşe menfezin neden olduğu belirtilmekteydi. Bu raporun ardından Şehremaneti gerekli incelemeleri yaptırmış ve sonuçta itfaiye teşkilatının ihmali olmadığına karar verilmiştir. Milliyet gazetesi bu durum ile ilgili olarak hicvedici bir şekilde *"neticede yanan kerestelerden gayri hiçbir şeyin kabahati olmadığı anlaşıldı"* ifadesini kullanmıştır.⁵¹

10 Eylül günü itfaiye ekipleri öğlene kadar yangını söndürdüler. Saat birde 4 personel yangın sahasından ayrılarak garajlarına geri dönerken diğerleri yangın sahasında ihtiyaten bırakıldı. Bölgede çoğunlukla kereste depoları bulunduğundan tedbir amaçlı gece geç vakte kadar İstanbul itfaiye grubu 15 itfaiye makinesi ile bölgede kalmış ve zaman zaman parlayan kereste enkazını söndürmeye çalışmıştır. Bir ara Mumcu Hanı yeniden tutuşmuş ve itfaiyenin yerinde müdahalesiyle derhal söndürülmüştür.⁵² Vedii Bey geç haber verilmesine rağmen daha fazla yayılmasına imkân verilmeden yangının büyük bir mücadele neticesinde söndürüldüğünü ve bunun bir mucize olduğunu söyleyerek kurumu adına başarı hikâyesine vurgu yapmıştır.⁵³ İstanbul itfaiye kumandanı Süleyman Bey de söndürme faaliyetindeki başarı ile ilgili olarak şu değerlendirmelerde bulunmuştur: *"Yangın yerinde bugün(dün) saat bire kadar çalıştık. Halk bilhassa evvelki keresteciler yangınına gören ihtiyarlar ateşin bu kadarla söndürülmesini ciddi bir muvaffakiyet addediyorlar. Bize hayır dualar ediyorlar, takdirler yaşıyorlardı. İtfaiyeye et, üzüm, ekmek ve ayrandan mürekkebi iki ziyafet keşide ettiler. İtfaiye efradını cansiperane mesailerinden dolayı kucakladılar."*⁵⁴ Olay mahallinde bulunanların söylediklerine göre İstanbul bu yangın sırasında büyük bir tehlike atlatmıştı. Belirtildiği üzere kerestecilerin etrafındaki iki büyük yangın duvarı, yangının Eminönü'ne kadar yayılmasını engellerken, kerestecilerin karşısındaki dükkânların da kargir olması yangının genişlemesine mani olmuştu. İtfaiye müdürü Vedii Bey de buradaki

Gaz

Akademik
Bakış

143

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

49 "Yangın Tahkikatı", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2; "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

50 "Keresteciler Yangını", *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1.

51 "Kabahat Yangında!", *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3.

52 "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket", *Cumhuriyet*, Sayı:1199, 10 Eylül 1927, s.3; "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4; "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

53 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.2.

54 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

binaların ahşap olması durumunda yangının Süleymaniye, Bayezid, Soğan Ağa tarafından Kumkapı'ya kadar inmesi ihtimalinden ve sonuçta bunun şehir için büyük bir felaket olabileceğinden bahsetmiştir.⁵⁵

Gazetecilere Göre Yangının Genişlemesinin Sebebi

Yunus Nadi 11 Eylül tarihli Cumhuriyet gazetesinde kaleme aldığı “*Keresteciler Yangını*” başlıklı yazısında bu felaket özelinde İstanbul yangınlarını, çıkış sebeplerini ve çözüm önerilerini sundu. Yunus Nadi, “*İstanbul’un bir tarihi de yangın tarihidir*” diyerek İstanbul’un eskiden beri yangınlara maruz kaldığına dikkat çekmiştir. İstanbul’da bu kadar sık yangın çıkmasının nedenlerini sorgularken “*Şimdiki ahval ve şerait içinde İstanbul’un zaman zaman yanmasından daha tabi ne olabilir? Baştanbaşa denilecek kadar mebanisi ahşap olan, su teşkilatı ise katiyen gayri müsait bulunan bir şehrin zaman zaman yanması kadar tabi, hatta zaruri bir şey olamaz*” ifadelerini kullanmıştır. Yunus Nadi sorunu daha çok yapı malzemesi ve su teşkilatıyla ilişkilendirmiştir. Yazının devamında İstanbul’daki ahşap yapılaşmanın şehrin en büyük zaafı olduğunu belirtmiştir. Bu tür bir yapılaşmayı icat edenler ya da savunular tarafından en önemli gerekçe İstanbul’un deprem gerçeği olarak gösterilse de Yunus Nadi farklı görüştedir. Ona göre “*İstanbul’un yangın afetlerinden gördüğü ziyan ve hasaratlar en dehşetli bir hareket-i arzın ika edebileceğinden on kat, yüz kat fazladır.*” Yunus Nadi, İstanbul’un ahşap binalarla dolu pek çok semtinin cephesinde adeta “*buralar hep yangına mahkûmdur!*” levhasının asılı olduğunu belirterek İstanbul’un bu noktadaki kaderine işaret etmiştir. Dolayısıyla ciddi tedbirler alınmadıkça İstanbul’da böyle yangınların tekrar ortaya çıkabileceğini vurgu yapmıştır.⁵⁶

11 Eylül günü Akşam gazetesinde Necmettin Sadak tarafından kaleme alınan bir yazıda da konuya ilişkin olarak benzer değerlendirmeler yer almıştır. Bu yazıda, yangın “*İstanbul’un maatteessüf çok alışık olduğu hanmansız bir musibet*” olarak değerlendirilmekteydi. Yazının devamında, bunda hayret edilecek bir durum olmadığı belirtilerek gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır: “*İstanbul, bidayetle yanlış kurulmuş bir şehirdir. Vaktiyle İstanbul’un evlerini, mahallelerini inşa eden cahil eller, sanki bu müstakbel afetlere böyle bedbaht kurbanlar hazırlamak istemişlerdir. Git gide büyüyen İstanbul, git gide çoğalan ahşap evleriyle adeta yanmaya mahkûm bir şehirdi. Dünyanın her şehrinde yangın çıkar. Fakat bu yangın etrafa sirayet edemez ve olduğu yerde söndürülür. İstanbul’un diğer şehirlerden farkı, başlayan yangının derhal etrafa sirayet edecek amillere malik olması ve ekseriya ne kadar mükemmel olursa olsun hiçbir itfa vasıta-*

55 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3; “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.2.

56 Yunus Nadi, “Keresteciler Yangını”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.1. Yunus Nadi, Kerestecilerdeki yangından önce kaleme aldığı bir başka yazısında da benzer şekilde İstanbul’da meydana gelen yangınların kısa zamanda genişlemesinde etkili olan ahşap yapılaşma ile su meselesinin bir an önce çözümlenmesi gerektiğini vurgu yapmıştı. Yunus Nadi, “Yangına Karşı”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1183, 25 Ağustos 1927, s.1.

sının söndüremeyeceği bir sürat ve şiddetle büyümesidir.” Görüldüğü üzere Necmettin Sadak da yangınların geniş alanlara yayılmasını şehrin ahşap yapılaşmasıyla ilişkilendirmektedir. Bundan dolayı itfaiye teşkilatı ne kadar mükemmel olursa olsun yangına müdahalede yeterli başarının elde edilemeyeceğini dolaylı olarak belirtmektedir. Bu doğrultuda yazar, İstanbul yangınlarında en çok tartışılan, itfaiyenin yangınları söndürmedeki yetersizliği savına da şu şekilde itiraz etmekteydi: *“Şimdiye kadar yanan mahalleler, acaba itfaiye teşkilatımız mükemmel olmadığı için mi yandı? Hiç zannetmiyoruz. Yanmaması kabil olmadığı için yandı. Nitekim bu yangın amillerinin hala mevcud olduğu yerlerde harik çıktığı zaman şimdiki mükemmel itfaiyemiz de işe yaramıyor.”* Yazar, yangınların ortaya çıkardığı olumsuzlukta itfaiye teşkilatını sorumlu görmemektedir. Tam aksine o dönemde itfaiyenin bir Avrupa teşkilatı kadar mükemmel olduğunu dile getirmektedir. Dolayısıyla Necmettin Sadak’a göre; yangınlarda istenilen sonucun elde edilememesinin sebebi kesinlikle itfaiye teşkilatı ile alakalı değildir. Yazar, Keresteciler Yangını üzerinden değerlendirmesini şu şekilde ilerletmiştir: *“Keresteciler Çarşısı gibi dünyanın en az medeni şehirlerinde görülmemiş bir şekilde yüzbinlerce tonluk keresteler hiçbir fenni tertibata tabi tutulmadan üst üste yan yana hep bir arada yığılmış bulunduğu bir mahalde yangın çıkarsa, dünyanın en mükemmel itfaiye teşkilatı da çare bulamazdı.”* Necmettin Sadak, İstanbul yangınlarını bir “itfaiye meselesi” değil bir “şehir meselesi” olarak gördüğünü ifade etmektedir. Yazar, yangınları geçmişte şehir inşa etmeyi bilmeyenlerin hatalarının yeni nesil tarafından ödenen bir kefareti olarak değerlendirmiştir.⁵⁷

Basında itfaiye teşkilatı ile ilgili bu tür tartışmalar devam ederken, konuyla ilgili olarak yetkililerin yaptığı incelemeler neticesinde yangının genişlemesinde itfaiyenin bir sorumluluğunun olmadığına karar verilmiştir. Nitekim yukarıda da ifade edildiği üzere Cumhuriyet ve Akşam gazetelerinin başyazılarında da bu yönde değerlendirmeler yapılmıştı. Buna karşılık Milliyet gazetesindeki *“Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”* başlıklı yazıda bu husus ile ilgili olarak şöyle bir soru yöneltilmekteydi: *“İtfaiyenin bir suçu yoksa o zaman yangının kısa sürede etrafa yayılmasının sebebi neydi?”*⁵⁸ Bu konuda da gazetelerde farklı gerekçelerin ileri sürüldüğü göze çarpmaktadır. Söz konusu haberlerde; sebze halinin, kalın ve yüksek yangın duvarlarıyla çevrili olmasına rağmen alevlerin duvarlardaki nefes deliklerinden Keresteciler Çarşısına sığırdığı ve kerestelerin çabuk tutuşması nedeniyle yangının geniş alana yayıldığı belirtilmekteydi.⁵⁹ Benzer şekilde İstanbul itfaiye kumandanı Süleyman Bey de yangının hemen

57 Necmeddin Sadak, *Akşam*, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, s.1. (Elimizdeki gazetede, Necmeddin Sadak tarafından kaleme alınan yazının bir kısmı yırtılmış olduğu için başlık okunamamıştır.)

58 “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

59 “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.2; “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4; “İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi”, *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.

Gaz.

Akademik
Bakış

145

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

bastırılmamasını alevlerin şiddetiyle ve tutuşmaya müsait malzemelerin varlığıyla açıklamaktadır. “On iki senelik itfaiye zabıtiyim. Bu on iki sene zarfında bu kadar seri ü-l tevsî ve dehşetli bir ateşle karşılaşmadım. Büyük ve hevl-engiz yangın başka, kuvvetli ateş başkadır. İtfaiye en fenni vesait ile çalışıyor, on yedi makine mütemadiyen işliyordu. Aşağı yukarı kırk hortum ateşe su veriyordu. Su boldu fakat ateş söndürülemiyordu. Çünkü yananlar kuru ve yanmaya müsait çırallı inşaat tahtalarından ibaretti.”⁶⁰ Cumhuriyet gazetesindeki haberde de kereste depolarının burada pek sık bulunmasının, ateşi, önüne geçilemez bir afet haline getirdiği yazılıydı.⁶¹

Akşam gazetesindeki haberde yangının bu derece büyümesinin sebebi “susuzluk, su şirketlerinin vurdumduymazlığı, ihmal ve lakaytlık” şeklinde gösterilerek özellikle su sorununa vurgu yapılmıştı.⁶² Şehremini Muhiddin Bey bu görüşe katılmadığını şu sözleriyle dile getirmişti: “Dünkü yangında susuzluk da mevzu bahis olamaz. Çünkü deniz yanımızda idi. Ancak kerestelerin bölmesiz ve çok sık olması yangının tevsîinde başlıca amil olmuştur.”⁶³ Benzer şekilde Milliyet gazetesindeki haberde yangının genişlemesinde kuru kereste varlığının etkili olduğu yazılıydı.⁶⁴ Ayrıca susuzluğun yanı sıra ihbarda gösterilen ihmal ve alakasızlık, yolların dar ve bozuk oluşu da diğer nedenler olarak sıralanmıştır.⁶⁵ Şehremini muavini Hamid Bey de ifade edilen bu sebeplerden dolayı yangının yayılmasında itfaiyenin bir suçunun olmadığını dile getirenlerdendi: “İtfaiye teşkilatımız daha vasi olsaydı netice bugünkünün aynı olmayacak mıydı? Bir polis memurundan dinlediğim yangın gecesî Kara-köy köprüsünden Unkapanı’na sandal ile geçmek istemiş fakat ateşin şiddetinden muvaffak olamamış. Tasavvur edin. Bu hususiyet karşısında itfaiye ne yapsın. Yangına yaklaşıp da su sıkmadıktan sonra hortum adedi altmış yerine yüz olmuş ne çıkar? Bana göre bizim itfaiyemizin aldığı netice dahi şayan-ı memnuniyettir.”⁶⁶ Anlaşılabacağı üzere basında, yangının genişlemesi hususunda itfaiyenin sorumlu olup olmadığı konusu ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştı. Bu meseleden başka gazetelerde ele alınan bir başka mesele yangının meydana getirdiği zararın İstanbul ticaretine olan etkisiydi.

Görüş

Yangında Zarar Gören Yerler

Milliyet gazetesinde yer alan “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavurdu” şeklindeki başlıkla bu felaketin İstanbul’un önemli bir ticaret merkezini etkilediğine özel vurgu yapılmaktaydı. Habere göre; yangın itfaiyenin çabaları neticesinde söndürülmüştü, ancak İstanbul ticaretinin önemli bir kısmını teşkil eden Keresteciler Çarşısı iki saat içinde adeta ortadan silinmiş ve geriye

60 “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.4.

61 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.1.

62 “İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi”, *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.

63 “Yangın Tahkikatı”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2.

64 “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

65 Özavcı, a.g.e., s.8, 21.

66 “Keresteciler Yangını”, *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1.

enkazdan başka bir şey kalmamıştı.⁶⁷ İlk etapta söndürme işi ile meşgul olunduğu için yangında nerelerin ve hangi binaların zarar gördüğü tam olarak tespit edilememiş; yanan binaların 100'den fazla olduğu söylenmişti.⁶⁸ Şehremaneti Heyet-i Fenniyesi'nin incelemesine göre; yanan kereste mağazası, dükkân, depo, ahır, kahvehane, han, ev, apartman, cami ve arsanın sayısı 150'yi geçmişti.⁶⁹ Örneğin Arabacılar Sokağında 3 ev ve 2 apartman,⁷⁰ Ayazma Caddesi ve Karakolhane Sokağındaki dükkân ve mağazalar yanmıştı.⁷¹ Ayrıca Müessesat-ı Diniyye Müdürü Esad Bey'in verdiği bilgiye göre; Salih Ağa Camii de eşyasıyla birlikte yanmıştı.⁷²

Cumhuriyet gazetesi yanan yerler hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir. Burada yer alan bilgilere göre sebze halinde; Giritli Hüseyin Efendi'nin kahvesi, küçük bir mescit, keresteci Ali Baba'nın kereste fabrikası, Aleksî'nin sebze dükkânı, sebze ve etçi Murat Naci Efendi'nin arazisi ile Hacı Salih, Kasım, Yakup Hilmi, Mehmet Tufan Beylerin kereste depoları yanmıştı. Ayrıca burada bulunan iki yangın duvarı arasında pek çok keresteci esnafının deposu, fabrikası ve dükkânları da yanmıştı.⁷³ Yangında zarar gören diğer dükkân ve bina sahipleri ise Tokatlıyan, Hacı Ağa (demirci), Ardaş (demirci), Balıkcıyan, Bakkal Hüseyin, Kirkor Balıkcıyan, Agop, Bekfuzoğlu Yorgi (kunduracı), Kereste Gümrüğü binası, Keresteciler Camii, Ahmet Ağa (kahveci), Puvan (lokantacı), Yamandi (aşçı), Topalyan (demirci) olarak verilmiştir.⁷⁴

Akşam gazetesinde yer alan “İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi” başlıklı haberde de dükkânları yananların İstanbul'un en tanınmış

- 67 “Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.
- 68 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.
- 69 “Yangın Tahkikati”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2; “Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.1,4.
- 70 “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.
- 71 “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1.
- 72 “Kabahat Yangında!”, *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3.
- 73 Bahsedilen kişiler şunlardır: Sofokli Nazaridis, Osman Bey, Yani, Mihal Hazeroğlu, Kulaçzade Ahmet, Camcıade Mehmet Ali, Kuzma Boyacıoğlu, Süleyman Bey, Rasim Cafer, Papaçoğlu Nikola, Hacı İsmail, Mitozade Biraderler, Avram Karamanoğlu, Mitozade Hızır, Saib Yağlıoğlu, Keverkyan, Bastoncuoğlu Aleksî, Yorgi, Ekşiyen, Demircizade Mustafa, Kayıkcıoğlu Mehmet Faik, Ali Faik mahdumları, Ağa Hüseyinzade, Ayancıklı Şükrü, Şükrüzade Şükrü, Mehmet Aziz, Emin Efendi, Yirmibeşzade Bartınlı Şükrü, Karadeniz Orman İşletme Türk Anonim Şirketi deposu, Mehmet Bedri, Pavli, Aristidi, Hacı Hüseyin, Ali Efendi, komisyoncu Hayri, Bartınlı Ali Efendi, İnce Alemdarzade Halil, İsmail Faik, Yaşar, Keleşzade Mehmet, Mehmet Hocaadeler, Altıkoç Ahmet, Cafer, Değirmencizade, Vasil Levon, Karabet, Aleksandır İstavridis, Simon Kayıkcıoğlu, Nahte Burunyan, Anastas, Muammer, Ahmet İbrahim, Pavli Karedioğlu. Bkz. “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.
- 74 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.

Gazi

Akademik
Bakış

147

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

belli başlı tüccarları olduğu belirtilmekteydi. Bu kişilerin isimleri ve yanan binanın miktarı ayrıntılı bir şekilde gazetede yer almıştır.⁷⁵

Son Saat gazetesindeki habere göre Emin Bey, Şükrü Bey, Hilmi Bey, Metozade Biraderler, Huba Saryan, Yorgi, Nikolaki, Parlaki, Eşkiyan gibi İstanbul'un en tanınmış kişilerinin ticarethaneleri de bu yanan saha dâhilinde bulunmaktaydı.⁷⁶ Ayrıca 150 bin liradan fazla değerdeki kerestenin de yandığı belirtiliyordu.⁷⁷

Milliyet gazetesindeki "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın" başlıklı yazıda yangındaki maddi zararın büyüklüğüne işaret edilmekteydi.⁷⁸ Meydana gelen zararın miktarı hakkında da bir takım tahminler yapılmaktaydı. Buna göre; yanan yaklaşık 90 kereste mağazasının asgari 15'er bin liralık malı ihtiva etmesi üzerinden yapılan hesaplama göre zarar 1 milyon 350 bin liraydı.⁷⁹ Bazı kaynaklara göre bu rakam 1,5⁸⁰ veya 2 milyon lirayı,⁸¹ bazılarının göre ise 5 milyon lirayı aşmıştı. Ayrıca yangının gerçekleştiği günlerde kereste fiyatlarının düşük olması

75 Keresteciler Cemiyeti Reisi Eminzade Emin Efendi'nin bir kereste mağazası ile bir tahta deposu, keresteci Osib Değirmenciyan Efendi'nin dört dükkânı ve bir deposu, Nouimidis Efendi'nin bir kereste ticarethanesi, İstanbulyan Efendi'nin iki dükkânı, Karabet Topalyan Efendi'nin bir satış mağazası, bir de deposu, Kirkor Balıkcıyan Efendi'nin iki dükkânı, Hacı Agop Giryeyan, Ohannes Görekyan Efendilerin birer dükkânı, Musa Reiszadelerin bir mağazası, Hocaşade Şükrü Bey'in bir tahta deposu, Ayancıklı Şükrü Bey'in bir kereste mağazası, Vahan Ardaş Efendi'nin iki dükkândan oluşan demir ve inşaat malzemesi deposu, Tokatlıyan Efendi'nin büyük nalbur mağazası, Boyacıoğlu Kozma'nın boya fabrikası, Şükrüzade Şükrü Bey'in dört dükkânı, Metozadeler ve Hacı Bektaşzade Murad Bey'in iki keresteci dükkânı, Anastas, Aleksî İstavridin Simyon Basmacıyan, Karamanoğlu Saryan, Dügüncüoğlu, Karaköylü Tahta Burunyan, Çalamanyan, Pavli Karaoğlu, Aris Sutiryadis, Hacı Bektaşzade Mehmed, Alemdarzade Halil, Bartınlı Şükrü, Yirmibeşzade Mehmed, Papazoğlu Nikolaki, Leon Hosiryan, Ahmed Muammer, Said Aziz, Uzun Yorgi, Kayıkçıoğlu Simyan, Sofukli, Ağa Hüseyinzade Mehmed, Mehmed İbrahim, Mehmed Kasım, Kızılclıklı Hilmi, Said Tosun, Hızıroğlu Miha, Mehmed Ali, Mehmed Baki, Köylü Yanko, Hacı Halilzade, Ahmed Bican, İsak, Yorgi Cabunoğlu, Vahram Apik Bey ve Efendilerin birer keresteci dükkânları, Karabet Topalyan'ın bir demirci dükkânı ve bir de kereste ambarı, nalbur Ardes Efendi'nin bir demirci dükkânı, Hindzade Osman Bey'in bir nalbur dükkânı, Kirkor Balıkcıyan Efendi'nin bir inşaat malzemesi deposu, Kirkor Yilhavanyan Efendi'nin tuğla deposu ve inşaat malzemesi ambarı, Muradoğlu Said Bey'in, üstünde iki odası bulunan büyük tahta deposu, dört ev ve bir apartman. Bkz. "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.

76 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1.

77 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1; "Yangın Tahkikatı", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2; "Keresteciler Yangını", *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1.

78 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

79 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1.

80 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

81 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

nedeniyle bütün keresteciler depolarını fazla miktarda kereste ile doldurmuşlardı.⁸² Bu da yangının mali bilançosunun artmasına sebep olan bir faktördü.

10 Eylül günü gazetelerde verilen haberler arasında yangında Kereste Gümrüğü Binasının da yandığı ve daireden hemen hiçbir evrakın kurtarılamadığı yazılıydı. Bu haberde gümrüğün günlük gelirlerinin konulduğu küçük kasanın yanmadan çıkarıldığı, ancak içinde 100 bin lira bulunan büyük kasanın kurtarılmasının mümkün olmadığı belirtiliyordu.⁸³ Oysa kasada bulunan paranın tutarı 2.200 lira idi ve kasa 11 Eylül günü Rüsumat memurları tarafından enkaz altından çıkarılmıştı. Kasa, bir duvar altında kaldığından içindeki paralar yanmamıştı.⁸⁴ Bu süreçte işlerin aksamaması için Kereste Gümrüğü, 11 Eylül'den itibaren Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi Binasında hizmet vermeye başlamıştı.⁸⁵ İdarenin Baş Müfettişi İbrahim Bey zararın miktarı hakkında inceleme başlatmıştır.⁸⁶ Keresteciler Çarşısı civarında olan Küçükpazar Maliye Tahsil Şubesine yangın ulaşmışsa da kısa sürede söndürülmüştü. Şube kasasındaki evrak-ı nakdiyenin yandığına dair haberler yayılmış; ancak daha sonra bunların doğru olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim Tahsil Şubesi memurları yangından haberdar olunca hemen şubeye koşmuşlar⁸⁷ ve kasada bulunan 50 bin liralık çek ve evrak-ı nakdiye ile şube evrakını kurtarmışlardı.⁸⁸ Cumhuriyet gazetesinde yer alan bir habere göre; şube veznedarı Osman Nuri Bey, yangın esnasında şubenin kapısını kırarak kasadaki para ve çekleri kurtarmıştı.⁸⁹ Son Saat'teki haberde ise, Maliye Şubesi Tahakkuk Memuru Refet ve Behçet, yoklama memurlarından Şemseddin Bey ve arkadaşları yangını haber alınca Cuma günü tatil olmasına rağmen sabahleyin gelmişler ve defterleri bizzat taşıyarak kurtarmışlardı.⁹⁰ Bu fedakârlıklarından dolayı Defterdarlık bu memurların birer maaş ikramiye ve takdimname ile ödüllendirilmelerini vilayete yazmıştır.⁹¹

82 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.

83 “Yangın Tahkikati”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2; “Keresteciler Yangını”, *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1; “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

84 “Kabahat Yangında!”, *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3.

85 “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1; “Yangın Tahkikati”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2; “Keresteciler Yangını”, *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1.

86 “Keresteciler Yangını”, *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1; “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

87 “Kabahat Yangında!”, *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3; “Yangından Sonra”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1201, 12 Eylül 1927, s.2; “Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

88 “Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

89 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.

90 “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.2.

91 “Yangından Sonra”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1201, 12 Eylül 1927, s.2; “Kabahat Yangında!”, *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3.

Gaz

Akademik
Bakış

149

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Yangınla ilgili önemli bir husus da yanan mağazaların çoğunun sigortasız olmasıydı.⁹² Olay mahalline giden bir gazetecinin anlattığına göre, oradaki dükkân sahipleri, sabahleyin alevleri fark ettiklerinde hemen buldukları ilk vasıtayla yangın bölgesine geldikleri zaman bütün mallarının yandığını görmüşlerdi. Gazeteci, oradaki gözlemlerini ve bu kişilerin dükkânlarını sigortalama nedenlerini şu şekilde aktarmaktaydı: “Şimdi yangın sahasının hududu üzerinde Küçükpazar Caddesinin küçük bir kahvesinde alçak iskemlelere oturmuşlar, konuşuyorlardı. Mağazalarını sigortaya vaz edememelerinin sebebini kısaca anlattılar: Bina ahşap, semt fena, binaenaleyh sigorta pahalıydı, çıkaramadık, yaptıramadık.”⁹³ Bununla beraber içlerinde mağazalarını sigortalamış olanlar da vardı.⁹⁴ Bunların bir kısmı Hamburg Nord Doyçe Federal (The Nord Deutsche), Ünyon dö Pari (Union de Paris), Adriyatik Sigorta Kumpanyalarına sigortalıydı. Verilen bilgilere göre, yangın dolayısıyla sigorta şirketlerinin zararının 400 bin lira kadar olacağı tahmin edilmekteydi.⁹⁵ Bazı kaynaklarda ise birçok tüccarın mallarını onda bir kıymetinde sigorta ettirdikleri için zararın ancak 300 bin lira kadarını sigorta şirketlerinden alabilecekleri belirtilmekteydi.⁹⁶

Yangında Yaralananlar

Yangında önemli ölçüde maddi zarar gerçekleşmesine rağmen herhangi bir can kaybı yaşanmamıştı.⁹⁷ Ancak alevlere müdahale esnasında itfaiye memurlarından bazıları bayılmış⁹⁸ yaralananlar ise hastaneye nakledilmişti.⁹⁹ Yaralananlardan biri Fatih itfaiye grubundan Ali Efendi’ydi. Akşam gazetesindeki habere göre deniz suyu ile yangına müdahale ettiği sırada kırılan kalın bir cam Ali Efendi’nin bacağına saplanarak ağır şekilde yaralanmasına sebep olmuş ve

92 “İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi”, *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1; “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1; “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3; “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.4.

93 “Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek”, *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1.

94 Mesela sebzeçi Aleksî’nin dükkânı sigortasız iken bitişiğindeki kahvehane 500 liraya sigortalıydı. Bkz. “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

95 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.

96 “Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.4.

97 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3. Bununla birlikte bir takım söylentiler de mevcuttu. Mesela *Milliyet*’te yer alan haberde, gece kerede yığınları arasında yatan bazı şahısların uykudayken yandıkları şeklinde bir rivayetten bahsedilmekte ancak bu bilginin henüz teyit edilmediği yazılıydı. Bkz. “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

98 “Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.3.

99 “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

hastaneye kaldırılmıştı.¹⁰⁰ Milliyet gazetesindeki habere göre ise Ali Efendi bir binanın damı üzerinde yangına su sıkarken binadaki bir fişek patlamış ve çıkan kurşun baldırına girmişti. Ardından, kaldırdığı Cerrahpaşa Hastanesi'nde ameliyat edilmişti.¹⁰¹ Bakırköy itfaiyesinden Mustafa Çavuş'a ise kopan bir elektrik teli çarparak ağır şekilde yaralanmasına neden olmuş, arkadaşları tarafından alevlerin arasından kurtarılarak tedavi altına alınmıştı.¹⁰² Dumandan etkilenen Kadri ve Hamid isminde iki itfaiye görevlisi de, aynı şekilde arkadaşları tarafından kurtarılmışlardı. Yangının ortasında kalan İstanbul itfaiye grubuna ait bir arazözü kurtarmaya çalışırken vücudunda yanıklar oluşan şoför Yaşar Ali de hastaneye kaldırılanlar arasındaydı.¹⁰³

Son Saat ve Milliyet'te yer alan haberlerde isim verilmeden bir askerin yaralandığı, ancak yarasının tehlikeli olmadığı belirtilirken¹⁰⁴, Akşam gazetesinde bu askerin Fındıklı Kolordu Kumandanlığından Ahmet oğlu Satılmış olduğu ve yıkılan bir duvarın altında kalarak ağır şekilde yaralandığı bilgisi verilmekteydi. Haberin devamında yaralı askerin güçlükle taşların altından çıkarılarak önce yakındaki bir eczaneye götürüldüğü, buradaki ilk müdahalenin ardından tedavi için hastaneye sevk edildiği yazılmaktaydı. Kereste dükkânlarından birinde kâtip olarak çalışan Ohannes Mıgırdıç Efendi dükkânın defterlerini kurtarmak için kereste deposunun üstündeki yazıhaneye çıktığı esnada çatı çökmüş ve Mıgırdıç Efendi perişan bir halde kurtarılmıştı. Yine yangının başladığı sırada oradan geçmekte olan Cibali Reji Tütün Fabrikası amelesinden Salih Efendi'nin de başına kızgın bir kiremit düşerek yaralanmasına neden olmuştu.¹⁰⁵ Ayrıca yangın yerinde sabaha kadar görev yapan itfaiye ekipleriyle polis ve belediye zabıta memurları da yoğun dumandan etkilenmişlerdi.¹⁰⁶

Yangından Sonra Alınan Tedbirler ve Yaşanan Gelişmeler

Yangın tamamen söndürülünceye kadar İtfaiye müdürü Vedii Bey bölgede kalmış, Şehremini Muhiddin Bey, Polis Müdürü Şerif Bey ve merkez kumandanı da alınan tedbirleri yerinde takip etmişlerdi. İlk iş olarak Unkapanı merkez ekibi diğer ekiplerin de yardımıyla yangından çıkarılan eşyaları muhafaza altına

Gaz

- 100 "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.
- 101 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.
- 102 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1; "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.
- 103 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.4.
- 104 "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek", *Son Saat*, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, s.1; "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.
- 105 İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi", *Akşam*, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, s.1.
- 106 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

aldı.¹⁰⁷ Bundan sonra bölgede bir takım tedbirlerin alınması gündeme geldi. Bu kapsamda Şehremaneti Heyet-i Fenniye Müdürü Fuat Bey, Bayezid Daire-i Belediye Müdürü Kadri Bey, Nezafet-i Fenniye Müdürü Mehmet Ali Beylerle Şehremaneti mühendislerinden oluşan bir heyet, 11 Eylül sabahı yangın sahasına giderek incelemelerde bulundu. Heyet, Keresteciler Çarşısının arkasındaki sokakta yangının etkisiyle öne doğru eğilen iki binanın¹⁰⁸ ve üstündeki odaların tehlikeli görülen kısımlarının yıkılmasına karar verdi.¹⁰⁹ Ayrıca yangın bölgesinde bu tür binaların bulunduğu yerlerin etrafı çevrilerek giriş çıkışlar yasaklandı.¹¹⁰ Bundan başka birçok demirci dükkânı da tahliye edilerek gerekli önlemler alınmaya çalışıldı.¹¹¹ Fuat Bey tarafından, yanan yerlerin bir krokisi çizilerek keresteciler sırasında 90, karşı tarafında da 63 binanın yandığı tespit edilmiştir. Kroki üzerinde yapılacak inceleme neticesinde yanan bölgenin durumu değerlendirilecekti. Çünkü basında yer alan haberlerde de belirtildiği üzere Ebniye Kanununa göre; yangın mahallinde yanan binaların sayısı 150'yi geçtiği takdirde bu yerin yeniden inşası için yangın bölgesinde tarla kaidesi uygulanacaktı. Buna göre arsa sahiplerine değerine göre açık bono verilerek arsalar müzayedeye çıkarılacak ve bu kişiler arsayı satın almadıkları takdirde bunları Şehremaneti alabilecekti.¹¹²

11 Eylül günü öğleden sonra mağazaları yanan keresteciler adına 7 kereste tüccarından oluşan bir heyet, Şehremini Muhiddin Bey'i ziyaret ederek kendileri için münasip bir yer gösterilmesini rica ettiler. Bunun üzerine söz konusu heyetin katılımıyla Şehremini Muhiddin Bey'in başkanlığında Şehremaneti muavini Şerif, Heyet-i Fenniye müdürü Fuat ve Bayezid Belediye müdürü Kadri Beyler bir toplantı yaparak konuyu görüştüler. Bu toplantı sonunda Muhiddin ve Şerif Beylerle kereste tüccarları, yangın sahasıyla civarını dolaşarak yeni keresteciler çarşısı için incelemelerde bulundular.¹¹³ Düşünülen yerler ile

- 107 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.
- 108 Son Saat gazetesinde, bu iki binanın han olduğu ve etrafının şimdilik tellerle çevrilerek daha sonra da yıkılmasına karar verildiği belirtilmekteydi. Bkz. "Keresteciler Yangını", *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1.
- 109 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1; "Üç Sene Evvel Keresteciler Başka Yere Nakledilselerdi İstanbul Dünkü Yangın Felaketini Görmeyecekti", *Akşam*, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, s.1.
- 110 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4; "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1; "Yangından Sonra", *Cumhuriyet*, Sayı: 1201, 12 Eylül 1927, s.2; "Kabahat Yangında!", *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3.
- 111 "Yangından Sonra", *Cumhuriyet*, Sayı: 1201, 12 Eylül 1927, s.2; "Kabahat Yangında!", *Milliyet*, Sayı: 568, 2 Eylül 1927, s.3.
- 112 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1; "Üç Sene Evvel Keresteciler Başka Yere Nakledilselerdi İstanbul Dünkü Yangın Felaketini Görmeyecekti", *Akşam*, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, s.1; "Yangın Tahkikati", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.2.
- 113 "Kabahat Yangında!", *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3; "Yangından Sonra", *Cumhuriyet*,

Görüş

ilgili olarak kereste tüccarları şu şekilde bir açıklama yaptılar: “*Hep beraber mortora binerek Haliç sahillerini gezdik. Kasım Paşa’da yer aradık, bulamadık. Piri Paşa’da yol olmadığından dolayı orası da münasip görülmedi. Ayvansaray’da bir yer bulundu. Toprak çorak olduğundan burada da bina inşa edilemeyeceğine karar verildi.*”¹¹⁴ Cumhuriyet’teki 13 Eylül tarihli ve “*Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar*” başlıklı yazıda kerestecilerin gösterilen bu mekânları, merkezi bir yer olmamasından dolayı kabul etmedikleri yazılıydı. Keresteciler, o bölgelere vasıtasız gidilemeyeceğini, aksi takdirde masrafın kereste fiyatlarına yansıtılacağını belirtmişlerdi. Dolayısıyla tercihleri merkezi bir yer olması yönündeydi ve bu konudaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdi: “*Bizim niyetimiz bir banka ile uyuşarak 45 dükkânlı bir çarşı yaptırmak ve parasını ödeyince dükkânları kendimize devretmektir. Tabii bankaya faizini de vereceğiz. Burası aynı zamanda güzel bir kereste borsası olacaktır.*”¹¹⁵ Ayrıca yanan yerlerin yüzde altmışının kerestecilere ait olduğunu; 90 dükkânın yandığını ve 300 kişinin de açığa kaldığını belirterek konunun ivedilikle çözülmesini talep etmişlerdi.¹¹⁶

Yeni keresteciler çarşısı için bir yer tespit edilemeyince 12 Eylül günü 7 kişilik heyet, tekrar Şehremanetine gitmiştir. Öğleden sonra Şehremini Muhiddin Bey’in başkanlığında Şehremini muavinleri Şerif ve Hamid Beyler, Heyet-i Fenniye, Hesabiye, Tahririye, İktisadiye, Sıhhiye, Hukukiye müdürleri ile Beyoğlu ve Bayezid Daire-i Belediyeleri müdürlerinden oluşan komisyon bir toplantı yaptı. Üç saatten fazla devam eden görüşme neticesinde, heyet içeriye davet edildi ve kendilerine komisyonun kararı bildirildi. Bu karara göre depo ve mağazaları yanan kereste tüccarları kendileri için yeni bir yer inşa edilene kadar geçici olarak Kadıköy iskelesi yanındaki kumsalda kerestelerini depolayabileceklerdi. Ancak heyet, Kadıköy’ün çok uzak olduğunu ileri sürerek bu karara itiraz etti.¹¹⁷ Heyetteki kereste tüccarlarından Hasan Bey toplantı sonrasında tepkisini, Cumhuriyet gazetesi muhabirine söylediği şu sözlerle dile getirmekteydi: “*Bize Kadıköy kumluğunu veriyorlar. Fakat burada bizim iş yapmamıza imkân yoktur. Bundan sonra kerestecilik ölmüştür. Bir mum yakarak Fatiha okumaktan başka çare*

Çarşı

Sayı: 1201, 12 Eylül 1927, s.2; “Yanan Keresteciler Dükkânlarını Nerede Yaptırabilecekler”, *Son Saat*, Sayı: 892, 13 Eylül 1927, s.1.

114 “Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1202, 13 Eylül 1927, s.3; “Yerleri Yanan Keresteciler Nereye Yerleşecekler?”, *Milliyet*, Sayı: 569, 13 Eylül 1927, s.2. Son Saat okuyucularından Eyüb Sultan Mahallesi’nden Ali Cemal’in gazeteye gönderdiği yazıda, Şehremaneti tarafından kerestecilere tavsiye edilen bu yerler içinde Ayvansaray’ın münasip bir yer olduğu yazılıydı. Bkz. “Keresteciler için Münasip Bir Yer Aranırken Hatıra Gelenler”, *Son Saat*, Sayı: 894, 15 Eylül 1927, s.3.

115 “Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1202, 13 Eylül 1927, s.3; “Keresteciler İçin Münasip Bir Yer Aranırken Hatıra Gelenler”, *Son Saat*, Sayı: 894, 15 Eylül 1927, s.3; “Yerleri Yanan Keresteciler Nereye Yerleşecekler?”, *Milliyet*, Sayı: 569, 13 Eylül 1927, s.2.

116 “Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1202, 13 Eylül 1927, s.3.

117 *Milliyet*, Sayı:569, 13 Eylül 1927, “Yerleri Yanan Keresteciler Nereye Yerleşecekler?”, s.2; *Cumhuriyet*, Sayı: 1202, 13 Eylül 1927, “Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar”, s.3.

yoktur.”¹¹⁸ Diğer keresteciler de benzer şekilde itirazlarını ifade etmekteydi: “Biz yandık, zarar ziyan içerisindeyiz. Kadıköy’üne nakledersek büsbütün kaybedeceğiz. Hâlbuki kalan keresteciler yanmadıkları gibi bütün satışı da kendileri yapacakları için çok kazanacaklar.” Dolayısıyla yeni kereste çarşısı inşası hususunda Şehremaneti ile keresteciler anlaşamadılar. Keresteciler eski yerlerinde tekrar dükkân açmak için izin istiyorlardı. Ancak Şehremaneti tarafından yapılan açıklamada “Biz kerestecilere yine aynı yerde tahtadan dükkânlar yaptırarak bir defa daha şehri yakmalarına müsaade edemeyiz.” denilmekteydi. İlave olarak, betondan kereste çarşısı yapılınca kadar Kadıköy’deki kumlukta geçici dükkânlar açılmasına müsaade edileceği belirtilmişti.¹¹⁹ Bu süreçle ilgili olarak Şehremini Muhiddin Bey kerestecilerin ısrarı üzerine Haliç’te Silahdar Ağa ile Eyüp arasında bir yer bulduklarını ancak buraya vapurların kolayca girip giremeyeceği meselesinden dolayı araştırmaya devam edildiğini söylemiştir.¹²⁰

Bu arada kereste tüccarları meselenin çözümü için İstanbul ve Kastamonu mebuslarına müracaat etmişlerdi. 14 Eylül’de mebuslarla beraber Muhiddin Bey, Heyet-i Fenniye müdürü Fuat ve Ticaret Odasından Sanayi müdürü Vahid Bey ve keresteciler Haliç sahillerini gezerek incelemelerde bulundu. Neticede yangın yerine yakın sahilde ufak bir yer bulunmuş ve burasını keresteciler de munasip görmüşlerdi. Kararlaştırıldığı üzere yeni çarşı yapılana kadar keresteciler burada faaliyetlerine devam edeceklerdi.¹²¹ Dolayısıyla da sorun geçici olarak halledilmiş oldu.¹²²

Bu meselenin çözüm sürecinde Şehremaneti tarafından ahşap dükkânlara izin verilmemesi ve kerestecilerin şehrin merkezinden başka bir yere taşınması noktasındaki ısrar düşündürücüydü. Çünkü Akşam gazetesindeki “Üç Sene Evvel Keresteciler Başka Yere Nakledilselerdi İstanbul Dünkü Yangın Felaketini Görmeyecekti” başlıklı yazıda ifade edildiği üzere; 1924 yılında Şehremaneti’nden Encümen-i Emanete bir layiha verilmişti. Layihada, keresteciler çarşısında çıkacak olası bir yangının genişlemesi durumunda İstanbul’un önemli bir kesimini tehdit edeceği ve milyonlarca liralık zarara sebep olacağı belirtilmekteydi. O dönemde Encümen-i Emanet bu layihayı incelemiş ve kerestecilerin şehrin başka bir yerine naklini munasip bulmuştu. Ancak o zaman, içlerinde dükkânları yanan keresteciler de dâhil pek çok kimse, çarşının şehir dışına taşınması kararını, kereste fiyatlarını artıracaklığı gerekçesi ile durdurmuştu. Oysa bu karar hayata geçirilmiş olsaydı mevcut yangın yaşanmayabilirdi. Yazıda bu durum şu şekilde değerlendirilmekteydi: “Bugün anlaşıyor ki üç sene evvelki karar mevki-i tatbiki konulsa idi dün bu felaket vukua gelmez, İstanbul’un da güzel bir semti

118 “Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1202, 13 Eylül 1927, s.3.

119 “Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1202, 13 Eylül 1927, s.3; “Yerleri Yanan Keresteciler Nereye Yerleşecekler?”, *Milliyet*, Sayı: 569, 13 Eylül 1927, s.2.

120 “Keresteciler İçin Yer Tayin Edilemedi”, *Milliyet*, Sayı: 570, 14 Eylül 1927, s.4.

121 “Kerestecilere Yer Bulundu”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1204, 15 Eylül 1927, s.3.

122 “Keresteciler Meselesi”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1217, 26 Eylül 1927, s.2.

yanmaz, yüzlerce vatandaş perişan olmazdı. Kereste fiyatları belki biraz yükselirdi fakat iki günden beri yükseldiği kadar yükselmezdi. Aranırsa bu layiha sureti belki Emanette bulunur? Badel Harab'ül Basra."¹²³

Bu yazıdan da anlaşılacağı üzere İstanbul'da sık sık yaşanan yangınlarla çözüm noktasında kerestecileri şehir dışına taşıma projesi, ekonomik kaygılar sebebiyle bizzat keresteciler tarafından baskı kurularak engellenmiştir. Oysa aynı bölgede tekrar eden bir felaketin sonucunda yine bu kesim mağdur olmuştu. Milliyet gazetesindeki bir yazı da Şehremaneti'nin kereste depolarını şehir dışına çıkartamaması bu şekilde bir felakete zemin hazırladı şeklinde bir değerlendirmeyi içermektedir.¹²⁴

Şehremini muavini Hamid Bey de daha evvelki keresteciler yangınının İstanbul'un yarısını kapladığını hatırlatarak ivedilikle bir şeylerin yapılması zaruretine işaret etmiş ve bu konuda yangın telefonlarının oluşturulabileceği tavsiyesinde bulunmuştu.¹²⁵ Bu doğrultuda, yangın durumunda bekçilerin derhal itfaiyeye haber vermeleri için mahallelere yangın ihbar telefonları konulması kararlaştırılmıştır.¹²⁶ Ayrıca Şehremaneti, itfaiyenin, yangın bölgesine ne zaman ulaştığını anlamak için telefon santrallerinin yangın ihbar saatlerini tespit etme zorunluluğu konusunda gerekli düzenlemelerin yapılacağını açıkladı.¹²⁷

Yangından sonra basında tartışılan bir mesele de şehirde kereste eksikliğinin yaşanmasıydı. Milliyette "*Kereste Buhranı mı?*" başlığıyla çıkan haberde Keresteciler Çarşısının yanmasıyla şehirde kereste sıkıntısının başladığından bahsedilmekteydi. Bu yönde İstanbullu bazı tüccarlardan alınan bilgilere göre yangından önce İstanbul'da yaklaşık 80.000 metreküp kereste bulunurken yangından sonra Galata tarafında 500 metreküp kadar mal kalmıştı.¹²⁸ Bazı fırsatçılar bu durumdan istifade ederek fiyatları artırmışlar, bu yüzden kerestenin metreküpü 80 liraya kadar çıkmıştı.¹²⁹ Son Saat gazetesinde okuyuculara ayrılan sütundaki "*Fırsat Düşkünleri*" başlıklı bir yazıda, Balat'ta marangozluk yapan

123 "Üç Sene Evvel Keresteciler Başka Yere Nakledilselerdi İstanbul Dünkü Yangın Felaketini Görmeyecekti", *Akşam*, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, s.1. Badel Harab'ül Basra (Basra harap olduktan sonra), iş işten geçtikten sonra anlamına gelen bir deyimdir.

124 "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kuvurdu", *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4. Benzer şekilde Osmanlı döneminde 19. yüzyılın ikinci yarısında Odunkapanı-Keresteciler Çarşısını Haliç Limanı dışına, Büyükdere Limanı'na ve Sultaniye Çayırı'na taşıma projeleri gündeme gelmiş ancak gerçekleşmemiştir. Bkz. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediye*, C.VII, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995, s.4117-4119.

125 "Keresteciler Yangını", *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1.

126 "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.1.

127 "Üç Sene Evvel Keresteciler Başka Yere Nakledilselerdi İstanbul Dünkü Yangın Felaketini Görmeyecekti", *Akşam*, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, s.1.

128 "Kereste Buhranı mı?", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.3.

129 "Kereste Buhranı mı?", *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.3; "Kabahat Yangında!", *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3.

Mehmet Kamil isimli bir vatandaş, gazeteye gönderdiği mektubunda konu ile ilgili şikâyetini şu şekilde dile getirmekteydi: “Balat’ta Hristiyan bir keresteci vardır. Marangoz olduğum için daima bu dükkândan alış veriş ederim. Geçen günkü keresteciler yangınından sonra kereste mubayaası için müracaat ettim. Her zaman kırk iki liraya almakta olduğum keresteyi altmış liraya verdi. Ve “eski müşterim olduğun için veriyorum. İster al ister alma” dedi. Demek bu adamlar bu fırsatı bekliyorlarmış. Kırk liralık bir mal yirmi lira fazlası ile satılır mı? Bu para ile kereste alınıp da kimse ev yaptırmaz. Biz marangozlar aç mı kalacağız? Makam-ı aidinin nazar-ı dikkate alması icab etmez mi?” Aynı sayfada gazete yönetimi tarafından, meselenin Şehremaneti’ne bildirileceği belirtilirken, bu fırsat düşkünlere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin mutlaka alınacağı ve durumun geçici olduğu bu yüzden de endişelenilmemesi gerektiği bildirilmekteydi.¹³⁰ Bu çerçevede tüccarlar tarafından şehrin kereste ihtiyacını karşılamak amacıyla Anadolu ve Romanya’dan kereste siparişi verilmişti. Tüccarlar sipariş edilen kerestenin iki haftaya kadar gelmesiyle fiyatların önemli ölçüde düşeceğini; bu yüzden buhranın geçici olduğunu ifade etmekteydi.¹³¹

Yangından sonra gündeme gelen hususlardan biri de sigortalama meselesiydi. Keza yangında zarar gören binaların çoğu sigortasızdı.¹³² Bu da konuyu ister istemez önemli hale getirmekteydi. Bu yüzden “müsakkafat vergilerine küsur-ı munzam ilavesi suretiyle” şehirdeki bütün binaların mecburi sigortalanması için Şehremaneti tarafından incelemelerde bulunulmuş ve buna göre bir karar verileceği açıklanmıştı.¹³³ Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesinde kaleme aldığı “Keresteciler Yangını” başlıklı yazısında İstanbul’daki bütün binaların sigorta edilmesi meselesini İstanbul Şehremaneti’ne bir kez daha hatırlatarak dezavantajlı yönlerine rağmen ahşap binaların korunması gerekliliğini de şu şekilde ifade etmiştir: “Kargir inşaat mecburiyeti mevcut ahşap mebaninin feda edilmesini istilzam edemez. Onların da kendi hallerine göre milli servete birer mebnâ teşkil ettikleri çok meydanda bir hakikattir. Her servet gibi bu servet dahi sigorta edilmelidir. Ta ki bir kaza zuhurunda telifisi mümkün olabilsin. İstanbul şehri bunu şehre ait bir vazife olarak mütalaa ve intaç etmek mevkiindedir.” Yazının devamında bu uygulamanın tüm ülkede yaygınlaştırılması tavsiyesinde bulunmuştur.¹³⁴ Yunus Nadi’nin yazısından bir gün sonra gazetede haberde mecburi sigorta uygulamasının hayata geçirilmesinin halka mühim faydalar sağlayacağı düşüncesiyle bu teklifin Şehremaneti tarafından olumlu karşılandığı ve bu konuda girişimde bulunma kararının alındığı bildirilmekteydi.¹³⁵

130 “Fırsat Düşkünlere”, *Son Saat*, Sayı: 893, 14 Eylül 1927, s.5.

131 “Kereste Buhranı mı?”, *Milliyet*, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, s.3; “Kabahat Yangında!”, *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3; “Yerleri Yanan Keresteciler Nereye Yerleşecekler?”, *Milliyet*, Sayı: 569, 13 Eylül 1927, s.2.

132 “Üsküdar’da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kastı Kavrurdu”, *Milliyet*, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, s.4.

133 “Kabahat Yangında!”, *Milliyet*, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3.

134 Yunus Nadi, “Keresteciler Yangını”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.1.

135 “Yangından Sonra”, *Cumhuriyet*, Sayı: 1201, 12 Eylül 1927, s.2.

Yunus Nadi yazısında ahşap yapılaşma meselesine de değinmişti. Ahşap binaların tercih edilmesinde önemli bir gerekçe olarak fiyatının düşüklüğü gösterilse de kargir binanın aslında çok pahalı olmadığına değinmiştir. Eskiden kargir inşaat ahşaba göre yüzde yirmi beş daha pahalı iken bu farkın artık değiştiğini ifade etmiştir. Öte yandan dayanıklılığı ve uzun ömürlü olması sebebiyle kargir inşaatın tercih edilmesi gerektiğini savunmuştur. Ayrıca medeniyetin devam ettirilme sorumluluğunun altını şu cümlelerle çizmiştir: *"Ahşap inşaat bir ova ortasında çadır kurmaktan farksız olduğu halde kargir inşaat devamlı bir medeniyet tesis etmek demektir."* İlave olarak ahşabın kısa sürede tamire ihtiyaç duyacağını oysa kargir binada böyle bir durumun söz konusu olmadığını belirtmiştir. Beyoğlu ve Şişli semtlerinin özellikle kargir binalardan meydana geldiğini bu yüzden yangın tehlikesi olmadığı gibi depremlerin de buraları yıkmadığını örnek olarak göstermiştir. Bu yüzden yangınlara çözüm noktasında ilk olarak İstanbul'da ahşap inşaatın yasaklanması, mevcutların da zaman içinde kargir binalara dönüştürülmesini tavsiye etmiştir.¹³⁶ Görüldüğü üzere Osmanlı döneminden itibaren yangınların önemli bir nedeni olan ahşap yapılaşma Cumhuriyet dönemine gelindiğinde azalmakla birlikte yine de varlığı yangınlar için bir zemin oluşturmaya devam etmiştir. Bu yüzden konu ile ilgili olarak basın aracılığıyla toplum bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

Yunus Nadi söz konusu yazısının sonunda yangınlara karşı alınması gereken diğer tedbirleri sıralamıştır. İstanbul'da ahşap inşaatın yasaklanmasından başka itfaiye teşkilatının geliştirilmesi ve su tertibatının bir an önce en gelişmiş seviyesine çıkarılması önerisinde bulunmuştur. Keresteciler yangınının deniz kenarında gerçekleşmiş olmasına rağmen söndürme faaliyetlerinde deniz suyundan yeterince faydalanılmamasına hayret ettiğini dile getirmiştir. Bununla birlikte her yerde denizden istifade edilemeyeceği gerçeği dikkate alınarak ona göre tedbirler alınması gerektiğinin altını çizmiştir. İstanbul'un su ihtiyacı için Terkos gölünden faydalanılması zorunluluğuna işaret etmiştir. Bu yönde yapılacak masrafin sağlayacağı fayda ile karşılaştırılamayacağı gerçeğini de dile getirmiştir.¹³⁷

Basında yer alan yazılardan da anlaşılacağı üzere Keresteciler yangını ile ilgili olarak ahşap ve sık evlerin dezavantajları, buna mukabil sigortalamanın faydaları bir kez daha anlaşılmıştır. Bu doğrultuda yetkililer tarafından özellikle Terkos Su Şirketi'ne yeniden emirler verilirken, itfaiye teşkilatına da yangınlara daha süratle müdahale etmesi uyarısında bulunulmuştur.¹³⁸ Sigorta uygulamasının hayata geçirilmesi meselesini gündemine alan Şehremaneti, bundan sonra keresteci dükkânlarının kargir yapılmasını mecbur tutup ahşap dükkân inşasına izin vermeme kararı almıştır.¹³⁹

¹³⁶ Yunus Nadi, "Keresteciler Yangını", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.1.

¹³⁷ Yunus Nadi, "Keresteciler Yangını", *Cumhuriyet*, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, s.1.

¹³⁸ "İtfaiye Beyhude Yere Nasıl İşgal Olunur?", *Akşam*, Sayı:3202, 12 Eylül 1927, s.2.

¹³⁹ "Keresteciler Yangını", *Son Saat*, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, s.1.

Gazisi

Akademik
Bakış

157

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Yangın ile ilgili önemli bir husus da yeni şehir planı meselesiydi. Çünkü imar faaliyetlerinin ne denli önemli olduğunu bu yangın bir kez daha göstermişti. Bu yüzden İstanbul'un sorunlarına çözüm bulmak adına imar faaliyetlerine önem verilmeye başlanmıştır. 14 Eylül tarihli Akşam gazetesinde yer alan bir haberde; Şehremini Muhiddin Bey'in İstanbul'u modern bir şehir haline getirmek için Avrupa'ya bir seyahat planladığı belirtiliyordu.¹⁴⁰ Cumhuriyet gazetesindeki habere göre ise; Muhiddin Bey "*Beni buraya bağlayan işler var. Böyle bir seyahat mevzu bahis olamaz*" demek suretiyle böyle bir seyahati şimdilik gerçekleştirmeyeceğini belirtmiştir. Muhittin Bey'in öncelediği işlerden biri keresteciler meselesi olmalı ki, bu konuda yeni bir açıklama daha yapmıştır. Konuyla ilgili olarak öncelikle mevcut kerestelerin geçici olarak bir yere nakledileceğini, ondan sonra da yeni keresteciler çarşısı inşa edileceğini ifade etmiştir.¹⁴¹ Bu haberlerden anlaşılacağı üzere İstanbul'un yangınlar da dâhil olmak üzere sorunlarına çözüm bulmak ve şehri modern bir yapıya kavuşturmak amacıyla gelişmiş ülkelerin takip edilmesi artık bir zorunluluktur. Bu doğrultuda Keresteciler Çarşısı'nın da bu anlayıştan nasibini alacağı anlaşılmaktadır. 24 Temmuz 1929 tarihli Son Saat gazetesindeki "*Yeni Haller ve Caddeler*" başlıklı bir haberde; 1928 yılında Şehremaneti'nin "*tarla kaidesine*" uygun olarak yangın sahasını parsellere ayırarak bu sahadaki arsa sahiplerine arsalarının eski kıymetleri üzerinden bono verildiği ifade edilmekteydi. Buna göre arsa sahipleri bu bonolarla yangın sahasında yeniden arsa satın alabileceği gibi parasını da alabilecekti. Ancak Şehremaneti, bu sahayı kendisi tasarruf etmeye karar verince bonoların bedelini arsa sahiplerine ödemiştir. Şehremaneti bu bölgede sebze ve meyve hali inşa etmeye karar verdi. Bu doğrultuda 1930 yılı bütçesine hem sebze ve meyve hali için hem de Eminönü ile Unkapanı arasında 25 metre genişliğinde bir cadde inşası için tahsisat ayrılması kararlaştırılmıştır.¹⁴² Yangının gerçekleştirdiği Keresteciler Çarşısı alanında 1933 yılında inşasına başlanan İstanbul Sebze ve Meyve Hali 1935'te tamamlanmıştır.¹⁴³ Buradaki Keresteciler Çarşısı 1940 yılında kaldırılarak bir kısmı Cibali Semtine taşınmıştır.¹⁴⁴

Görüş

140 Ancak haberde söz konusu seyahatin TBMM açılışıyla birlikte Belediye Kanununun kabul edilmesinden sonra gerçekleşeceği bildiriliyordu. Muhiddin Bey'in Avrupa'da sermayedar gruplarla görüşüp onlarla yatırım yapmalarını sağlayacak anlaşmalar imzalamayı ve Avrupa'daki belediyecilik alanında uzman kişileri ülkeye getirmeyi planladığı yazılmaktaydı. Bkz. "Muhiddin Bey Avrupa'ya Gidecek", *Akşam*, Sayı: 3204, 14 Eylül 1927, s.1.

141 "Muhiddin Bey'in Beyanati", *Cumhuriyet*, Sayı:1203, 14 Eylül 1927, s.3.

142 "*Yeni Haller ve Caddeler*", *Son Saat*, Sayı: 1560, 24 Temmuz 1929, s.1.

143 Namık Erkal, "Odunkapı Pazarından Sebze ve Meyve Hali'ne: Erken Cumhuriyet Dönemi'nde İstanbul Keresteciler Rıhtımının Mekânsal Dönüşümü", *Cumhuriyet'in Mekânları/Zamanları/İnsanları*, (der. Elvan Altan Ergut, Bilge İmamoğlu), Dipnot Yayınları, Ankara 2010, s.90; Erol Bilen, "Cumhuriyet Dönemi'nde 'İstanbul Hali'", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 44.

144 Sema Göncüoğlu, "Osmanlı Dönemi Unkapanı Semti'nin Tarihi", Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.27.

Sonuç

Osmanlı döneminde İstanbul yangınlarından çok çekmiştir. Öyle ki yangınlar bazı dönemlerde şehir için savaşlar kadar yıkıcı olmuştur. Bu dönemde evlerin ahşap malzemeden yapılmış olması, şehrin yerleşim durumu, dikkatsizlik gibi nedenlerle çıkan yangınlar; zamanında yetkililere haber verilmemesi, susuzluk ve söndürmedeki yetersizlikten dolayı kısa zamanda geniş alanlara yayılmıştır. Dolayısıyla yangınlarda can ve mal kaybı yaşanması kaçınılmaz olmuştur. Söz konusu kayıpları azaltmak amacıyla zaman zaman çeşitli tedbirler alınmıştır. Buna rağmen yangınlar şehrin yakasını bırakmamış ve İstanbul sıklıkla yanmaya devam etmiştir. Dolayısıyla da İstanbul yangınları Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden kötü bir mirastır. Cumhuriyet dönemi yangınlarından biri 9 Eylül 1927'de meydana gelen Keresteciler yangınıdır. İstanbul'un en işlek ticaret merkezlerinden birinde meydana gelen bu hadise şehrin ekonomik hayatına doğrudan etki etmiştir. Yangında herhangi bir can kaybı olmamış; ancak yaşanan maddi kayıplar esnafı ve İstanbul ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu yangın sonucunda fırsatçıların kereste fiyatlarını fahiş miktarda artırması tüketiciyi olumsuz yönde etkilemiştir.

İstanbul'un kaderi olan yangınlarla ilgili olarak *"İstanbul'un bir tarihi de yangın tarihidir"* ifadesinin kullanılması dikkat çekicidir. Bu çalışma ile İstanbul'un yangın tarihinin bir kesiti, basına yansıyan haberler doğrultusunda aydınlatılmaya çalışılmıştır. Konu hakkındaki bilgilere dönemin gazetelerinden Cumhuriyet, Milliyet, Akşam ve Son Saat sayfalarında sıklıkla yer vermiştir. Bu yangın ile ilgili olarak basında en çok tartışılan hususlardan biri, itfaiyenin yangına müdahalesi meselesi olmuştur. Keza bu dönemde hemen hemen her yangının meydana getirdiği tahribat itfaiyenin geç müdahalesine bağlanmaktaydı. Oysa Osmanlı'dan devralınan itfaiye teşkilatı Cumhuriyet döneminde önemli bir kamu hizmeti olarak belediyelere devredilmiş ve dönemin koşulları nispetinde geliştirilmeye çalışılmıştır. Keresteciler yangınında da bu konu basın aracılığıyla çok tartışılmış ancak resmi makamlarca yapılan inceleme neticesinde itfaiyenin olaya zamanında müdahale ederek yangının daha geniş alanlara yayılmasına engel olduğu sonucuna varılmıştır. Yangın duvarları ile kargir binaların önemi bu yangında bir kez daha anlaşılmıştır. Ayrıca itfaiyenin müdahalesi kadar olayın ilgililere zamanında haber verilmesi de önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır.

Yangınla ilgili olarak üzerinde en çok durulan ve tartışılan bir diğer konu ahşap yapılaşma meselesidir. Yangınların genişlemesindeki en önemli nedenlerden birini oluşturan ahşap yapılaşmanın Cumhuriyet dönemine gelindiğinde hâlâ terkedilmemiş olması ciddi bir sorun olarak ortadaydı. Yangınlar ahşap yapı malzemelerinin ne denli dezavantaj oluşturduğunu kanıtlamış olsa da deprem gerçeği ve ahşabın maliyetinin ucuzluğu bu mimari tarzın terkedilmeyişinin en önemli sebepleriydi. Hal böyle olunca yangınların meydana

Gazi

Akademik
Bakış

159

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

getirdiği tahribat da büyük olmaktaydı. Bu yüzden her yangın sonrasında kargir yapılar teşvik edilerek ahşabın yangındaki rolüne vurgu yapılarak gazetelerde konu ile ilgili ayrıntılı yazılar okuyucularla paylaşılmıştır. Tartışılan bir başka konu da su meselesiydi. Terkos Su Şirketi'nden kaynaklanan eksiklikler, yeterli yangın musluklarının olmayışı, deniz suyundan gereği gibi faydalanılmaması gibi hususlar bu yangında şikâyet konusu olmuştur. Gazetelerdeki haber ve başyazılarda bu konular her yangın sonrasında olduğu gibi tekrar tekrar irdelenmiş ve çeşitli öneriler getirilmiştir. Özellikle yangınların meydana getirdiği zarar bilançosunun ağırlığı dikkate alındığında; tedbirler noktasında maliyet hesabı yapılmaması gerektiği üzerinde özellikle durulmuştur.

Yangınların şehir planlama çalışmaları ile doğrudan ilgili olduğu Keresteciler yangını özelinde kendini bir kez daha göstermiştir. Nitekim Keresteciler yangınından üç yıl önce, buradaki dükkânların olası bir yangına karşı tedbir mahiyetinde şehir dışına taşınması teklif edilmiş, ancak esnaf tarafından reddedilmiştir. 1927 yılındaki yangından sonra da keresteci esnafının aynı yerde dükkân açma konusundaki ısrarı, felaketten yeterince ders çıkarılamadığını göstermektedir. İlerleyen tarihlerde yerel yönetim bu olaydan çıkartmış olduğu tecrübeyle bölgeyi sebze ve meyve haline çevirmiştir.

Sonuç olarak Keresteciler yangını göstermiştir ki; asırlardır İstanbul'un kaderi olan yangınlar erken Cumhuriyet döneminde de kendini hissettirmiştir. Cumhuriyet döneminde çağın koşullarına göre geliştirilmeye çalışılan itfaiye teşkilatı yangınlara müdahalede büyük işlev görmüştür. Ancak suyun yetersizliği, ahşap yapılaşma ve erken haber almada yaşanan zaaflar yangına müdahalede aksaklıklar yaşanmasına neden olmuştur. Her yangında olduğu gibi bu yangında da aynı sorunlar yaşanmıştır. Yangının bir kader olmadığı ve mücadelenin şehir planlama hedefleriyle uyumlu bir şekilde ve de kararlılıkla sürdürülmesi gerekliliği bu yangın özelinde bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Görüş

Kaynaklar

Sürelî Yayınlar

- Akşam, Sayı: 3200, 10 Eylül 1927, "İstanbul Ticaret Âlemi Bu Sabah Büyük Bir Felaket Geçirdi".
 Cumhuriyet, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, "Üsküdar Faciasından Sonra Yeni Bir Felaket".
 Milliyet, Sayı: 566, 10 Eylül 1927, "Üsküdar'da Vukua Gelen Felaketin Üzerinden Ancak İki Hafta Geçtiği Halde Yangın Yine Şehrimizin En Büyük Bir Ticaretgâhını Kasti Kavrurdu".
 Son Saat, Sayı: 889, 10 Eylül 1927, "Artık Yetişir: Bu Gidişle Güzel İstanbul Büyük Bir Harabezara Dönecek".
 Akşam, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, "Son Dakika".
 Akşam, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927, "Üç Sene Evvel Keresteciler Başka Yere Nakledilselerdi İstanbul Dünkü Yangın Felaketini Görmeyecekti".
 Akşam, Sayı: 3201, 11 Eylül 1927
 Cumhuriyet, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927, "Yangın Tahkikatı".
 Milliyet, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, "Milyonlarca Serveti Mahveden Yangın".

Milliyet, Sayı: 567, 11 Eylül 1927, "Kereste Buhranı mı?".
Son Saat, Sayı: 890, 11 Eylül 1927, "Keresteciler Yangını".
Akşam, Sayı:3202, 12 Eylül 1927, "İtfaiye Beyhude Yere Nasıl İşgal Olunur?".
Cumhuriyet, Sayı: 1201, 12 Eylül 1927, "Yangından Sonra".
Milliyet, Sayı: 568, 12 Eylül 1927, s.3, "Kabahat Yangında!".
Cumhuriyet, Sayı: 1202, 13 Eylül 1927, "Keresteciler Emanetle İhtilaf Çıkardılar".
Milliyet, Sayı: 569, 13 Eylül 1927, "Yerleri Yanan Keresteciler Nereye Yerleşecekler?".
Son Saat, Sayı: 892, 13 Eylül 1927, "Yanan Keresteciler Dükkânlarını Nerede Yaptırabilecekler".
Akşam, Sayı: 3204, 14 Eylül 1927, Muhiddin Bey Avrupa'ya Gidecek".
Cumhuriyet, Sayı:1203, 14 Eylül 1927, "Muhiddin Bey'in Beyanâtı".
Milliyet, Sayı: 570, 14 Eylül 1927, "Keresteciler İçin Yer Tayin Edilemedi".
Son Saat, Sayı: 893, 14 Eylül 1927, "Fırsat Düşkünleri".
Cumhuriyet, Sayı:1204, 15 Eylül 1927, "Kerestecilere Yer Bulundu".
Son Saat, Sayı: 894, 15 Eylül 1927, "Keresteciler için Münasip Bir Yer Aranırken Hatıra Gelenler".
Cumhuriyet, Sayı: 1217, 26 Eylül 1927, "Keresteciler Meselesi".
Son Saat, Sayı: 1560, 24 Temmuz 1929, "Yeni Haller ve Cadde" .

Kitap ve Makaleler

AYDIN, Abdurrahman Fahimi, "19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Malatya'da Yaşanan Afetler, Sosyal, Ekonomik Krizler ve Yardım Faaliyetleri", *Gazi Akademik Bakış*, C:16, Sayı: 31, Kış 2022, s.103-124.
BELENLİ, Tuğba, "Yabancı Kaynaklara Göre Büyük İzmir Yangını ve Sorumluları", *Gazi Akademik Bakış*, C: 18, Sayı: 35, Kış 2024, s. 161-180.
BİLEN, Erol, "Cumhuriyet Dönemi'nde "İstanbul Hali", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
CEZAR, Mustafa, "Osmanlı Devrinde İstanbul'da Yangınlar ve Tabii Âfetler", Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi ve İncelemeleri, I, İstanbul 1963, s.327-414.
CEZAR, Mustafa, Osmanlı Başkenti İstanbul, EKA Yayınları, İstanbul 2002.
ERGİN, Osman Nuri, Mecelle-i Umûr-ı Belediye, II, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995.
ERGİN, Osman Nuri, Mecelle-i Umûr-ı Belediye, III, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995.
ERKAL, Namık, "Odunkapı Pazarından Sebze ve Meyve Hali'ne: Erken Cumhuriyet Dönemi'nde İstanbul Keresteciler Rıhtımı'nın Mekansal Dönüşümü", Cumhuriyet'in Mekanları/Zamanları/İnsanları, (der. Elvan Altan Ergut, Bilge İmamoğlu), Dipnot Yayınları, Ankara 2010, s.81-106.
GÖKTAŞ, Uğur, "Tulumbacılık", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.VII, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul 1994, s.301-302.
GÖNCÜOĞLU, Sema, "Osmanlı Dönemi Unkapanı Semti'nin Tarihi", Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015,(Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi).
GÜNEŞ, Songül, İstanbul'un Son Şehremini Muhittin Üstündağ, İBB Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 2023.
KAYA, Hanifi, "Türkiye'de Yangınlar(1923-1960)", Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi(UTAD), S.I, Haziran 2018, s.28-39.
KUZUCU, Kemalettin, "Bâbiâli Yangınları ve Sosyo-Ekonomik Etkileri", Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2000, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
KUZUCU, Kemalettin, "Szechenyi Paşa ve Osmanlı İtfaiyesinin Modernleştirilmesi (1874-1922)", Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Sayı.14, Bahar 2006, s. 31-52.
KUZUCU, Kemalettin, "Yangın Tulumbasının İcadı ve Türk İtfaiyesinin İlk Yüzyılı", Lale Devri'nde Osmanlı Devleti ve Nevşehir, (edt. İlyas Gökhan-Hüseyin Saraç-Gökçe Özcan), Kömen Yayınları,

Gazi

Akademik
Bakış

161

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

Konya 2018, s.327-353.

ÖZAVCI, Tarık, İstanbul Yangınları 1923-1965, Ekin Basımevi, İstanbul 1965.

ÖZGÜR, Hüseyin ve AZAKLI, Sedat, "Osmanlı'da Yangınlar ve İtfaiye Hizmetleri", GÜİBF Dergisi, III/1, 2001, s.153-172.

PEHLİVANLI, Hamit, "Üsküdar Valide-i Atik Yangını: 3 Ağustos 1927", Uluslararası Üsküdar Sempozyumu VII(2-4 Kasım 2012), C.I, (edt. Süleyman Faruk Göncüoğlu), İstanbul 2014, s.296-309.

TEKELİ, İlhan, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kentsel Dönüşüm", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.4, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.878-904.

TURAL, Erkan, "Türkiye, Hollanda, İngiltere ve Amerika'da Modern İtfaiye Teşkilatının Kuruluşu ve Harik (Yangın) Nizamnameleri", Çağdaş Yerel Yönetimler, XIII/1, 2004,s.67-91.

UTAŞ, Handan, "Cumhuriyet Dönemi İstanbul Yangınlarının Basına Yansıması(1923-1973)", Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2019, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları, C.I, TTK Basımevi, Ankara 1984.

YILDIZ, Kenan, "1660 İstanbul Yangınının Sosyo-Ekonomik Tahlili", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2012, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

YILDIZ, Kenan, "Yeni Belgeler Işığında Tulumbacıbaşı Gerçek Davud Ağa ve Tulumbacı Şeritçileri Esnafı", Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe- İsmail E. Erünsal'a Armağan, (haz. Hatice Aynur- Bilgin Aydın- Mustafa Birol Ülker), C.I, Ülke Kitapları, İstanbul 2014, s.557-586.

YUNUS NADİ, "Keresteciler Yangını", Cumhuriyet, Sayı: 1200, 11 Eylül 1927.

YUNUS NADİ, "Yangına Karşı", Cumhuriyet, Sayı: 1183, 25 Ağustos 1927.

Extended Abstract

Historically the city of Istanbul was exposed to many instances of fires. The fires occurred in the Ottoman period had devastating effects for the city. Fires that broke out due to various reasons, primarily negligence and carelessness, were spreading in a short time due to factors such as the effect of wind, wooden construction, the proximity of buildings to each other, and the inadequacy of the fire department in extinguishing the fire. Therefore, a small spark would burn a large area and turn the fire into a disaster that caused loss of life and property. During the Ottoman Era, from time to time various precautions were taken in order to prevent the fires but they still occurred. During the Republican Era these fires continued. One of these great fires was the "Keresteciler (Lumbermen) Bazaar Fire" that occurred on September 9th, 1927.

This study focuses on the press coverage of the Keresteciler Fire. In this context, Istanbul's struggle with fires in the early years of the Republic was examined through the news reflected in Cumhuriyet, Milliyet, Akşam and Son Saat newspapers. Also, the fire department's response to fires, the water issue, insurance and the importance of urban planning were discussed in relation to the subject. It is noteworthy that the expression "A history of Istanbul is also the history of fires" is used in relation to the fires that were perceived as the fate of the city in the press. With this study, a section of the fire history of Istanbul will be examined in line with the news reflected in the press.

The first news about the Keresteciler Fire began to be covered in the newspapers on September 10, 1927. The news contained information about the onset of the fire, where and how it occurred and where it spread. The news also included information about the effects of the fire and the rehabilitation efforts. The news read that the fire started in an area between the Keresteciler Bazaar and the Groceries Market, spreading rapidly to a large area and burning the whole Keresteciler Bazaar. It was also stated that the fire started on 3.30 am and continued until tomorrow afternoon spreading to first Arabacılar Street, and then Greater Keresteciler Street, Karanlık Street, Landfill Harbour and the Ayazma Street. The news reported that when as soon as news was received that a fire broke out, the Istanbul fire brigade under the command of Süleyman Bey was the first to arrive at the scene, but when the fire could not be extinguished, first the Beyoğlu and Bakırköy fire brigades, then the Üsküdar, Kadıköy and Deniz fire brigades were called in and a large team intervened in the fire. Fire chief Vedii Bey and Istanbul Mayor (Şehremini) Muhiddin Bey supervised the activities at the fire scene. Discussions about the rapid spread of the fire and the intervention of the fire department are noteworthy in the news and articles in the newspapers. There were heated

Görüş

Akademik
Bakış

162

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

discussions about the rapid spread of the fire and whether there was negligence of the fire brigade. The question raised here was: "Was the fire department notified late or did the fire department arrive late?"

Attempts were made to attribute responsibility to the fire department, which was the most effective arm of firefighting at the time. The issue was widely discussed in the press regarding the Keresteciler fire, but as a result of the investigation conducted by official authorities, it was concluded that the fire department intervened in the incident in a timely manner and prevented the fire from spreading to larger areas. Other measures taken also had an effect in extinguishing the fire. In this context, the creation of two large fire walls around the lumberyards prevented the fire from spreading to Eminönü.

There were also editorials in the press that included fire-related issues. Yunus Nadi of Cumhuriyet drew attention to the fact that Istanbul had experienced many fire disasters in the past, and he related those past fires to the building materials and water system. Contrary to those who defended wooden construction against the threat of earthquakes, Yunus Nadi argued that the damage caused by fire was greater than the earthquake itself. A similar assessment was made on the subject in another article written by Necmettin Sadak in Akşam newspaper. Necmettin Sadak drew attention to the need to approach the Istanbul fires as a "city issue" rather than a "fire department issue" against claims that there was negligence on the part of the fire department. Sadak considered the fires as the price of not knowing how to plan cities to pay to the new generations. Another factor that prevented the fire from spreading was the fact that the shops opposite the lumberyards were made of masonry. Therefore, the importance of fire walls and masonry buildings was understood once again in this fire.

The main topic emphasized in the newspapers was the effect of the damage caused by the fire on the economic life of the city. Indeed, in the fire that took place in an important commercial center of Istanbul, only a pile of debris remained from the Keresteciler Bazaar. Among the burned areas were the Black Sea Forest Management Turkish Joint Stock Company warehouse, the Lumber Customs building and the Keresteciler Mosque, as well as the businesses of Istanbul's most well-known people, shops, warehouses, stores, barns, coffeehouses, inns, houses and apartments. The damage was estimated to be over a million dollars, but the greatest consolation was that there were no casualties. However, as the proverb goes, "wealth is also a part of life," the financial loss has deeply affected the tradesmen. The names of the tradesmen and merchants who were damaged in the fire and the amount of their businesses were also published in the newspapers. These lists give us clues in identifying the leading tradesmen and merchants of Istanbul and understanding the business lines there. Another striking aspect of the fire was that most of the burned shops were uninsured. While it was stated that some shopkeepers did not insure their shops to avoid financial burdens, the opposite was also true. The lists demonstrated that some of the shops were insured by Hamburg Nord Deutsche Federal, Union de Paris and Adriatic Insurance Companies.

One of the most important reasons for the fires to spread was that wooden construction of residences and shops continued during the Republic period. This critical issue was once again brought up for discussion after the fire. Another issue that was discussed was the water issue. Problems such as deficiencies caused by the Terkos water company, lack of sufficient fire hydrants, and failure to properly utilize sea water were also the subject of complaints in this fire.

The fact that fires were directly related to urban planning studies was demonstrated once again in the case of the lumberyard fire. In fact, three years before the Keresteciler Fire, it was proposed that the shops there be moved out of town as a precaution against a possible fire, but the shopowners rejected it. Despite this, the insistence of the shopowners to open shops in the same place after the fire in 1927 demonstrated that not enough lessons were learned from the disaster. The local government turned the area into a groceries market with the experience it gained from this incident.

The 1927 Keresteciler Fire was just one of the disasters in Istanbul's fire history. The press, which played a key role in gathering news and forming public opinion, sensitized the public by carrying news about this fire to its pages. The press was also effective in directing the measures to be taken by the local government by voicing the wishes, complaints and concerns of the city's people and by suggesting solutions. The fact that fire was not a fate and that the fight had to be continued

Gazi

Akademik
Bakış

163

Cilt 19
Sayı 37
Kış 2025

with determination and in line with urban planning goals was emphasized once again in this fire and this fact was transformed into public expectation.

Ekler

Ek-1: İtfaiye Neferlerimiz Yangını Söndürmek İçin Fedakârane Bir Surette Çalışıyor ve Kudurmuş Alevleri Hortumlarla Mağlup Etmeye Uğraşıyorlar.¹⁴⁵

Ek-2: Daha Dün Şehrin Bu İşlek ve Ticaretgâh Yerinde Böyle Bir Faaliyet Vardı.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Cumhuriyet, Sayı: 1199, 10 Eylül 1927, s.1

¹⁴⁶ Akşam, 10 Eylül 1927, Sayı: 3200, s.1.